

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

- 1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
- 1.3 ความสำคัญของการประเมินโครงการ
- 1.4 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
- 1.5 รูปแบบการประเมินโครงการ
- 1.6 รูปแบบการประเมินโครงการโดยใช้ซีบีบีโมเดล (CIPP Model)

2. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 2.1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.3 การวัดผลและประเมินผลการศึกษา
- 2.4 ความสำคัญของการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ความสามารถด้านการอ่าน

- 3.1 ความหมายของการอ่าน
- 3.2 ความสำคัญของการอ่าน
- 3.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน
- 3.4 ลักษณะของนักอ่านที่ดี

4. ความสามารถด้านการเขียน

- 4.1 ความหมายของการเขียน
- 4.2 ความสำคัญของการเขียน
- 4.3 จุดมุ่งหมายของการเขียน
- 4.4 ประโยชน์การเขียน
- 4.5 ปัญหาของการเขียน
- 4.6 การวัดและประเมินผลการศึกษา

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

- 5.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 5.2 ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 5.3 รูปแบบและขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 5.4 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

5.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

5.5.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5.5.2 การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ

5.5.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

5.5.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ

5.5.5 การมีส่วนร่วมรับประโยชน์และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

6. โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

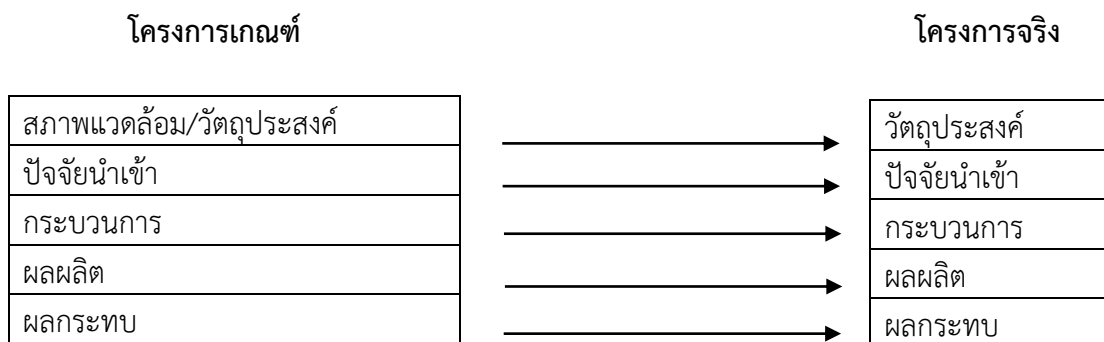
1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการการวางแผนและการบริหารงานโครงการใดก็ตาม เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ที่ชัดเจน ช่วยในการกำหนดคุณลักษณะของผลปลายทางและผลระหว่างทางที่พึงประสงค์หลังจากได้ดำเนินงานไปแล้ว จุดมุ่งหมายจะช่วยกำหนดทิศทางของการดำเนินงานช่วยกำหนดวิธีการที่จะทำให้ได้รับผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนการติดตามและประเมินผลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยตัดสินคุณค่าของกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานและการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น ทำให้ทราบว่าการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร วิธีการที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผลของการดำเนินงานทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่มากน้อยเพียงไร เป็นต้น การประเมินจะช่วยให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินคุณค่าของโครงการว่าจะขยายผลโครงการต่อ หรือยกเลิก รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงองค์การ แผนงานและโครงการ (สมคิด พรหมจ้อย, 2550, หน้า 27)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ หมายถึงกระบวนการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็น “ศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science)” หรือเป็น “วิทยาการประยุกต์” ที่เกิดจากการผสมผสานของศาสตร์หลายแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแนวคิดและวิธีการที่ผูกพันกับวิชาการสาขาเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณา เฉพาะคำว่า “การประเมินโครงการ” แล้ว อาจบอกได้ว่าเป็นคำผสมของคำสองคำคือคำว่า “การประเมิน” กับคำว่า “โครงการ” ซึ่งทั้งสองคำต่างก็มีความหมายหรือคำจำกัดความเฉพาะของตนเอง ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะของโครงการเกณฑ์และโครงการจริง

ดังนั้นมีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายแง่มุม ดังนี้
 พิซิต ฤทธิจรรยา (255, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการเพื่อพิจารณา บ่งชี้ให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการเพื่อการดำเนินการต่อไป หรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้นเสีย

สุวิมล ว่องวานิช (2551, หน้า 57-58) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจว่า โครงการดังกล่าวนั้นสมควรได้รับการขยายงาน สนับสนุนให้คงอยู่ต่อไปหรือสมควรระงับการดำเนินการ การประเมินจะต้องให้ได้ข้อมูลที่ช่วยผู้บริหารตัดสินใจในการเลือกหนทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ผลของการประเมิน ควรนำไปช่วยปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ และสนันทา สุนทรประเสริฐ (2550, หน้า 149) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบหรือบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

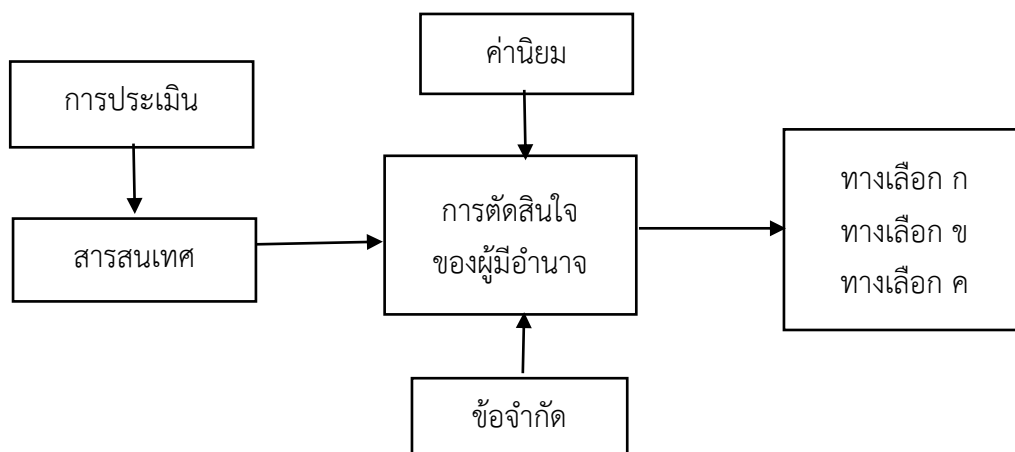
รัตนะ บัวสนธ์ (2551, หน้า 9) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นั้นมาเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลหรือโครงการดังกล่าว

สตัฟเฟิลบีมและซิงค์ฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 1993, p.159) ได้ให้ความหมายว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการแสวงหาการได้มาซึ่งข้อมูลตลอดจนการเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการ

สุภมาส อังศุโชติ (2555, หน้า 16) ให้ความหมายโดยอิงกับแนวคิดของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ว่า การประเมินโครงการเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโครงการสาธารณะที่จัดทำขึ้นเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสภาพแวดล้อมขององค์กรและการให้บริการสังคม เป็นวิธีการสืบหาข้อมูลและพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการ 3 ประเด็น คือ 1) การกำหนดมาตรฐานเพื่อใช้ตัดสินคุณภาพโดยเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด 2) การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และ 3) การเปรียบเทียบข้อมูลสารสนเทศที่ได้กับมาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อตัดสินคุณค่า คุณภาพ คุณประโยชน์

ประสิทธิผล หรือความสำคัญของโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อเสนอแนะที่จะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือช่วยให้ผู้เกี่ยวข้อง ตัดสินใจได้ว่าควรปรับปรุง ดำเนินการต่อไปหรือขยายโครงการ

การประเมินจึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อช่วยเรื่องการตัดสินใจเลือกทางเลือกช่องที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเชิงระบบเพื่อการตรวจสอบหรือชี้บ่งถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาโครงการ โดยมีกระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้น ๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

โครงการที่เกี่ยวข้องในด้านการศึกษามีมากมาย โครงการบางโครงการมีประโยชน์และเห็นคุณค่าอย่างชัดเจน โครงการบางอย่างเมื่อดำเนินการไปแล้วไม่เกิดประโยชน์และจำเป็นหรือไม่ที่ต้องทำการประเมินผลโครงการ คำตอบคือไม่จำเป็นในการประเมินผลการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางที่คอยควบคุมให้การดำเนินการประเมินเป็นไปอย่างถูกต้องให้ทิศทางเดียวกัน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557, หน้า 74) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อหาประสิทธิผลและข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บรวบรวมไว้เพื่อการวิเคราะห์

2. เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ

3. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ
 4. เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำมาเอาไปใช้ได้
 5. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ หมายถึง แนวทางที่คอยควบคุมให้การดำเนินการประเมินเป็นไปอย่างถูกต้องรวมทั้งให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งเป็นการนำผลการประเมินมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

1.3 ความสำคัญของการประเมินโครงการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ ดังนี้ สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550, หน้า 151) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการว่า การประเมินโครงการมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารโครงการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ
2. ช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ
3. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินการในช่วงต่อไป ยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไปอีก

สุภมาส อังศุโชติ (2555, หน้า 36) ได้สรุปความสำคัญของโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ
2. ช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการซึ่งนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนด
3. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่า จะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปอย่างไร ยกเลิกหรือปรับการดำเนินโครงการไป
4. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนวณค่ากับการลงทุนหรือไม่
5. ช่วยให้เกิดการเสริมแรง สร้างพลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในโครงการเมื่อทราบผลสำเร็จจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการโดยจะมุ่งมั่นปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นซึ่งจะเกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการหรือองค์กร

จากการให้ความสำคัญของการประเมินโครงการสรุปได้ว่า การประเมินโครงการช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนโครงการ และกำหนดวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น การประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการที่วางไว้หรือไม่ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติ และผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และความสามารถของโครงการเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ อีกทั้งยังช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

1.4 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการอย่างมีระบบโดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น กระบวนการในการประเมินโครงการอาจมีขั้นตอนและรายละเอียดของขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการทางการประเมินผลโครงการแต่ละบุคคลหรืออาจมีรายละเอียดที่แตกต่างเพราะรูปแบบหรือประเภทของการประเมินผลหรือประเมินไปตามแต่ละประเภทของโครงการ อย่างไรก็ตามการประเมินผลโครงการนอกจากจะประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Inputs) การประเมินตัวกระบวนการ (Processor) และการประเมินผลงาน (Outputs)

สุภมาส อังคุโชติ (2555, หน้า 18-19) กล่าวว่า บทบาทและประโยชน์ของการประเมินโครงการในด้านวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไว้ 6 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจนำโครงการไปใช้ ซึ่งได้แก่ การประเมินว่า โครงการที่จัดทำขึ้นนั้นมีความจำเป็นมากน้อย หรือมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีความเป็นไปได้หรือคุ้มค่ากับเงินทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพียงไร โครงการเป็นสิ่งที่ต้องการสำหรับกลุ่มเป้าหมายหรือได้รับการสนับสนุนแค่ไหน รวมทั้งขนาดและขอบเขตการนำโครงการไปใช้กว้างหรือแคบ เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้จะช่วยในการนำมาประมวลสรุปตัดสินใจสำหรับผู้บริหารหรือแหล่งทุนที่จะตัดสินใจอนุมัติการนำโครงการดังกล่าวไปดำเนินการใช้ต่อไป

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโดยต่อเนื่องต่อไป หรือการขยายโครงการและการรับรองโครงการ ซึ่งได้แก่ การประเมินภายหลังจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว (ตามระยะเวลาที่กำหนด) เป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่าโครงการดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องจัดให้มีอยู่อีกหรือไม่ ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับทุนที่สูญเสียไปมากน้อยเพียงใด และโครงการที่ดำเนินการไปนั้นก่อให้เกิดผลข้างเคียง (Side Effects) ทั้งทางบวกและทางลบหรือไม่

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเมื่อโครงการได้มีการนำไปดำเนินการใช้ระยะหนึ่ง หรือเป็นการประเมินในช่วงการดำเนินโครงการ ทั้งนี้โดยทำการประเมินเพื่อที่จะปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของโครงการ อันได้แก่

3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อที่จะรู้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้นั้น เมื่อมีการดำเนินโครงการไปชั่วขณะหนึ่ง มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ หรือได้รับการยอมรับสนับสนุนร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.2 เนื้อหาของโครงการ เป็นการพิจารณาว่า เนื้อหาสาระหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความครอบคลุมเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเป็นไปตามลำดับที่จะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงไร นอกจากนี้ก็ยังพิจารณาอีกว่า เนื้อหาสาระของโครงการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิหลัง หรือพื้นเพเดิมของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการจากโครงการมากน้อยเพียงใด

3.3 วิธีดำเนินโครงการ โดยพิจารณาว่า โครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีกลุ่มเป้าหมายร่วมโครงการเป็นจำนวนเท่าไร ครบหรือไม่ครบตามที่กำหนดไว้ โครงการมีผู้ร่วมงานเพียงพอหรือไม่ โครงการมีการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไรกลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมโครงการได้รับการเสริมแรง หรือการสร้างแรงจูงใจอย่างไรทำนองนี้ เป็นต้น

3.4 สภาวะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองหรือทางการบริหารของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการว่าให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมโครงการมีลักษณะเช่นไร ชัดแย้งหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่จะดำเนินการต่อไปเพียงใด ทรัพยากรสนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการมีเพียงพอมากน้อยเพียงใด ตลอดจนกระทั่งการยอมรับหรือให้การสนับสนุนและการต่อต้านของสาธารณะที่มีต่อโครงการเป็นไปในทิศทางใด เหล่านี้เป็นต้น

4. เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนโครงการจากแหล่งต่างๆ ซึ่งได้แก่ การพิจารณาความสนับสนุนโครงการสาธารณชน การเมือง แหล่งเงินทุน รวมทั้งนักวิชาชีพอื่นๆ โดยต้องรู้ว่าแหล่งดังกล่าวนี้มีแหล่งใดบ้างให้การสนับสนุนโครงการอย่างแท้จริงเมื่อมีการดำเนินโครงการในขณะนั้น

5. เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านในโครงการจากแหล่งต่างๆ ในทางตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการในข้อที่สี่ นอกจากเราจะต้องรู้ถึงแหล่งที่ให้การสนับสนุนโครงการแล้ว ในการดำเนินโครงการใดๆ ก็ตาม บางครั้งโครงการดังกล่าวนั้นก็จะได้รับการขัดขวางต่อต้าน ทำให้การดำเนินโครงการไม่อาจเป็นไปได้โดยสะดวก และวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ อาจไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าแหล่งใดบ้างที่ขัดขวางโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดำเนินโครงการให้มีความเป็นไปได้โดยสะดวกต่อไป

6. เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานอื่นที่นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ทำการประเมิน แต่ทว่ามีส่วนต่อโครงการ ได้แก่ พื้นฐานด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ประเมินสรุปได้ว่า การประเมินโครงการช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกำหนดโครงการ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารโครงการ มีการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของโครงการ เพื่อเป็นการตัดสินใจ

ในการสนับสนุนโครงการ ตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุตามความมุ่งหมายของการประเมินโครงการแสดงถึงความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการได้ ดังนี้

1. การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้นกล่าวคือก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐาน ในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างมีผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้มีการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าโครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผน ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดีย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหา ในการนำไปปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยส่วนรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นเดียวกัน

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์ การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดโครงการป้องกันรักษาสัตว์ป่าและโครงการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา เป็นต้น ด้วยตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงานดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่งซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมากทุกอย่างของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดกล่าวคือทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอนส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ จะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐาน

6. การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตามโครงการเพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการ

ปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันยอมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดี เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ กล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหาข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวแล้วจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารและคณะทำงาน จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประเมินโครงการช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกำหนดโครงการ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารโครงการ มีการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการอีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของโครงการ เพื่อเป็นการตัดสินใจในการสนับสนุนโครงการ ตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด

1.5 รูปแบบการประเมินโครงการ

รูปแบบในการประเมินโครงการหรือ Model of Program Evaluation หมายถึง กรอบความคิดเค้าโครงหรือร่างในการประเมินโครงการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาพรวมทั้งหมด เกี่ยวกับการประเมินโครงการ พงศ์เทพ จิระโร (2554, หน้า 48) ซึ่งผู้รู้หรือนักประเมินโครงการได้นำเสนอไว้อย่างหลากหลาย ในที่นี้จะนำเสนอพอสังเขป ดังนี้ รูปแบบการประเมินเป็นกรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งนักวิชาการทางด้านการศึกษาได้เสนอกรอบความคิดให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบการประเมินโดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานโครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler, 1978, อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิจรรณู, 2557 หน้า 17)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้นๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake, 1967, อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิจรรณู, 2557, หน้า 17)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของเวลช์ (Welch, 1977, อ้างถึงใน มานัส ศักดิ์, 2550, หน้า 56)

1) รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Model)

ไทเลอร์ เป็นผู้ที่วางรากฐานการประเมินหลักสูตร โดยให้แนวคิดว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการเปรียบเทียบว่า พฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยมีกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์เรียนรู้และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังภาพประกอบแนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ไทเลอร์มีความเห็นว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร คือ 1) เพื่อตัดสินว่าจุดมุ่งหมายของศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ 2) เพื่อการประเมินค่าความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเข้าใจปัญหาความต้องการของการศึกษา ไทเลอร์ ได้จัดลำดับการเรียนการสอนและการประเมินผลดังนี้

(1) กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ โดยวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ คือ นักเรียน สังคมและเนื้อหาสาระ

(2) กำหนดจุดประสงค์เฉพาะอย่างชัดเจน

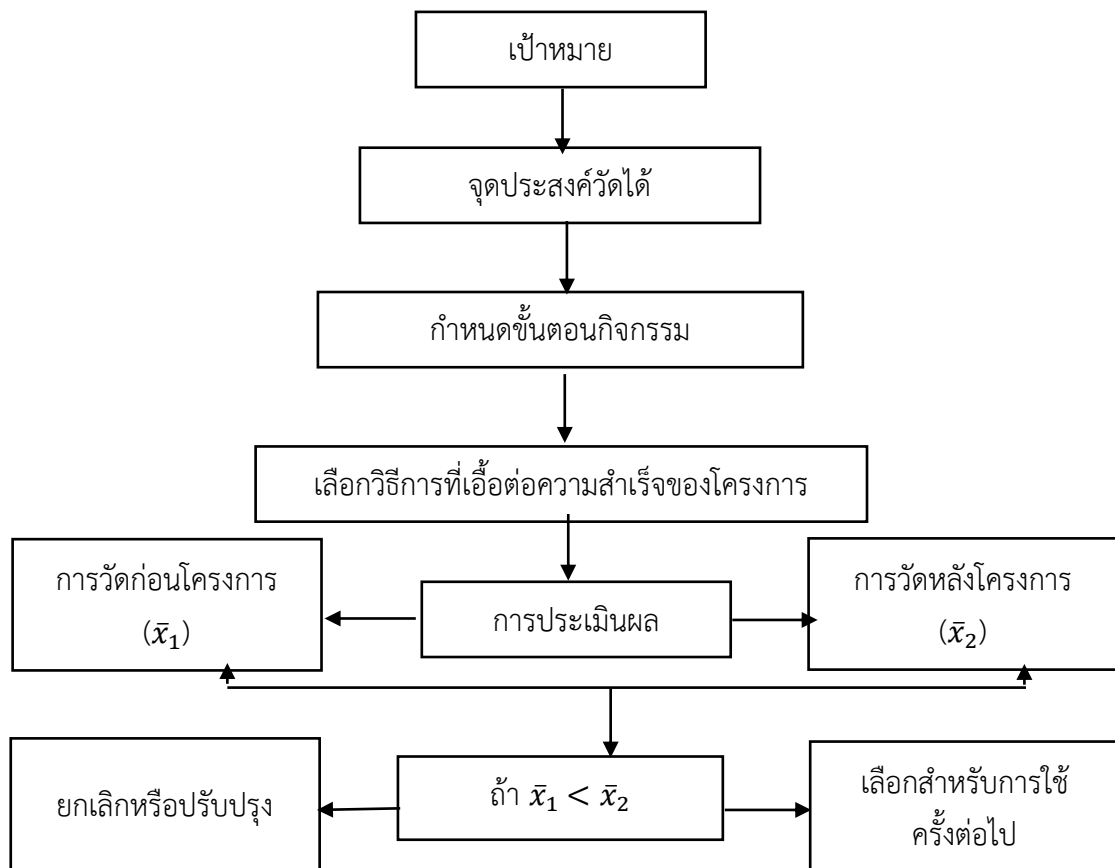
(3) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้

(4) เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม

(5) ประเมินผลโดยการตัดสินใจด้วยการวัดผลทางการศึกษา

(6) หากหลักสูตรไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์จะเห็นว่า เป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจโดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนและหลังเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จใดจึงจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การประเมินผลในลักษณะนี้จึงเป็นการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้าสำหรับรูปแบบการประเมินแบบนี้ แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์

2) รูปแบบการประเมินของสเตค

สเตค ได้พัฒนารูปแบบการประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) จากแนวคิดว่ามีผู้ต้องการใช้ผลการประเมินหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงควรมีสารสนเทศจากการประเมินที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ดังนั้นการประเมินจะต้องบรรยายโครงการประเมินอย่างละเอียดครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้ การตัดสินใจจะอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการประเมินแบบนี้มี 2 ประการ คือ การบรรยายและการตัดสินใจคุณค่า ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

(1) การบรรยาย ในการประเมิน ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการบรรยายก่อน คือ ต้องมีการศึกษาความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลลัพธ์ เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมาตรฐานที่คาดว่าจะให้เกิดขึ้นแล้วตัดสินใจ ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละส่วนตามแนวตั้งนั้น มีความสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังไว้หรือไม่ประการใดและต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง เมื่อพิจารณาทั้งในแนวตั้งและในแนวนอนแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันแสดงว่าโครงการนั้นเป็นโครงการที่บรรลุผลตามที่คาดหวังเอาไว้ ความคาดหวังในส่วนนี้ผู้ประเมินหรือผู้บรรยายจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินให้มากที่สุด ประกอบด้วยส่วนย่อยที่สำคัญ 3 ส่วนคือ สิ่งนำ (Antecedents) ซึ่งเป็นสภาพของสิ่งที่มีอยู่เป็นพื้นฐานก่อนจะดำเนินการใน

เรื่องใด ๆ โดยสิ่งที่มีอยู่ก่อนกับสิ่งที่จะดำเนินการมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน เช่น คุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการกับกิจกรรมหรือวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น การปฏิบัติ (Transactions) เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น กระบวนการหรือการดำเนินโครงการ เป็นต้น ผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ เช่น ผลของกิจกรรมในโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

(2) การตัดสินใจ ในส่วนของการตัดสินใจ ประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย คือ มาตรฐานหรือเกณฑ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเตรียมไว้เปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจริงว่าจะมีคุณภาพอยู่ในระดับใดการตัดสินใจ เป็นการนำสารสนเทศจากการเปรียบเทียบมาตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน การประเมินตามรูปแบบของสเตค จะได้สารสนเทศครอบคลุมกว่ารูปแบบของ ไทเลอร์ แต่การประเมินก็ยุ่งยากกว่าเพราะต้องพิจารณาสาระต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินมากกว่า

3) รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ

สตัฟเฟิลบีม ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (Cipp Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่ประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งล่าสุดในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งสามารถใช้กับการประเมินโครงการ แผนบุคลากร ผลิตภัณธ์ องค์การและระบบต่าง ๆ ได้ (Stufflebeam, 2004, p. 259, อ้างถึงใน พงศ์เทพ จิระโร, 2557, หน้า 54) โดยใช้วิธีการเชิงระบบการใช้รูปแบบการประเมิน CIPP อย่างถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุด ต้องลงมือประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ขณะดำเนินงานและการประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว

รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้ จะเป็นเพื่อวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานจัดทำสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นโครงการกิจกรรมหลักสูตรซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วน คือ

1.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบทเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดการดำเนินงานโดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะใช้การบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริงรวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังกับที่เป็นจริง

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ วิธีการประเมินใช้การบรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงกลยุทธ์และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การประเมินในขั้นนี้ นำไปสู่การวางแผน ซึ่งควรมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสิ่งที่ดำเนินการโดยพิจารณาความ

สอดคล้อง ความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหาร ผลกระทบและความเป็นธรรม ความเป็นไปได้ทั้งด้านแผนงาน แผนเงินและแผนกำลังคน เป็นต้น

2. การประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการนั่นเอง อันเป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงที การประเมินขั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

3. การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะพิจารณาผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการทุก ๆ ด้าน

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่าง ๆ เพราะว่าเป็นการประเมินให้สารสนเทศที่ครอบคลุมมีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบด้วย อย่างไรก็ตามบางครั้งมีการนำรูปแบบการประเมินแบบนี้ไปใช้โดยไม่ครบตามขั้นตอนด้วยการตัดการประเมินบริบทออกทำให้สารสนเทศที่ได้ลดคุณค่าลงและมีผลต่อการตัดสินใจได้ เนื่องจากการประเมินที่ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการเป็นการประเมินที่เป็นระบบง่ายต่อการเข้าใจและการนำไปปฏิบัติและได้สารสนเทศที่ครอบคลุม โดยประเมินควบคู่กันไปกับการดำเนินโครงการ เพื่อมุ่งหวังที่จะนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

นอกจากนี้ พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2557, หน้า 110-113) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินซีบีพี เป็นการนำเสนอโดยสตีฟเฟิลบิมและคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกในสมาคม Phi Delta Kappa ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” คำว่า CIPP มาจากคำย่อของส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่

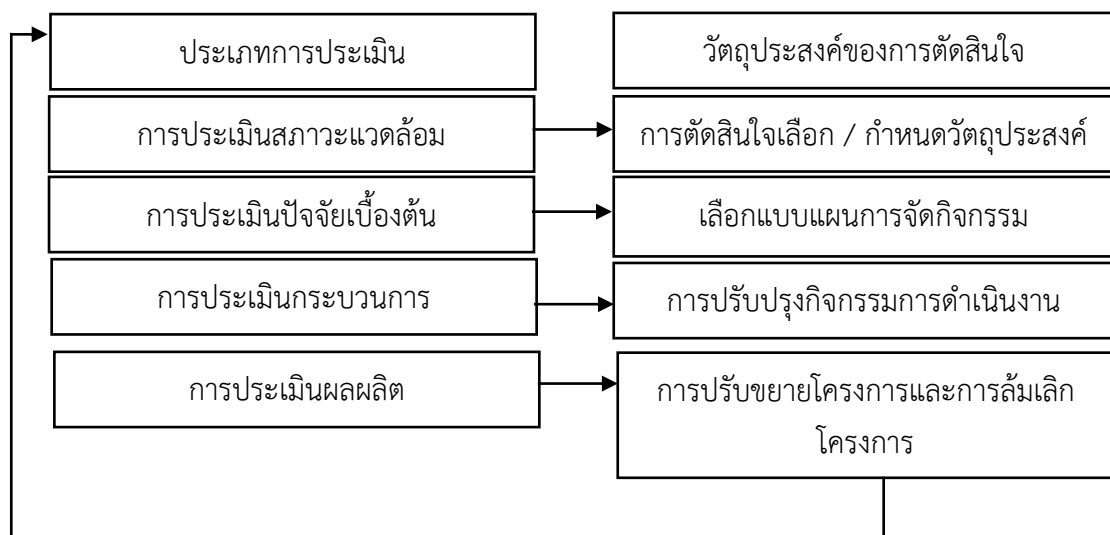
Context Evaluation : การประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Input Evaluation : การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้การพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

Process Evaluation : การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Product Evaluation : การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงใดเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไปหรือล้มเลิกโครงการ

โดยสรุปการประเมินโครงการในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังภาพที่ 4

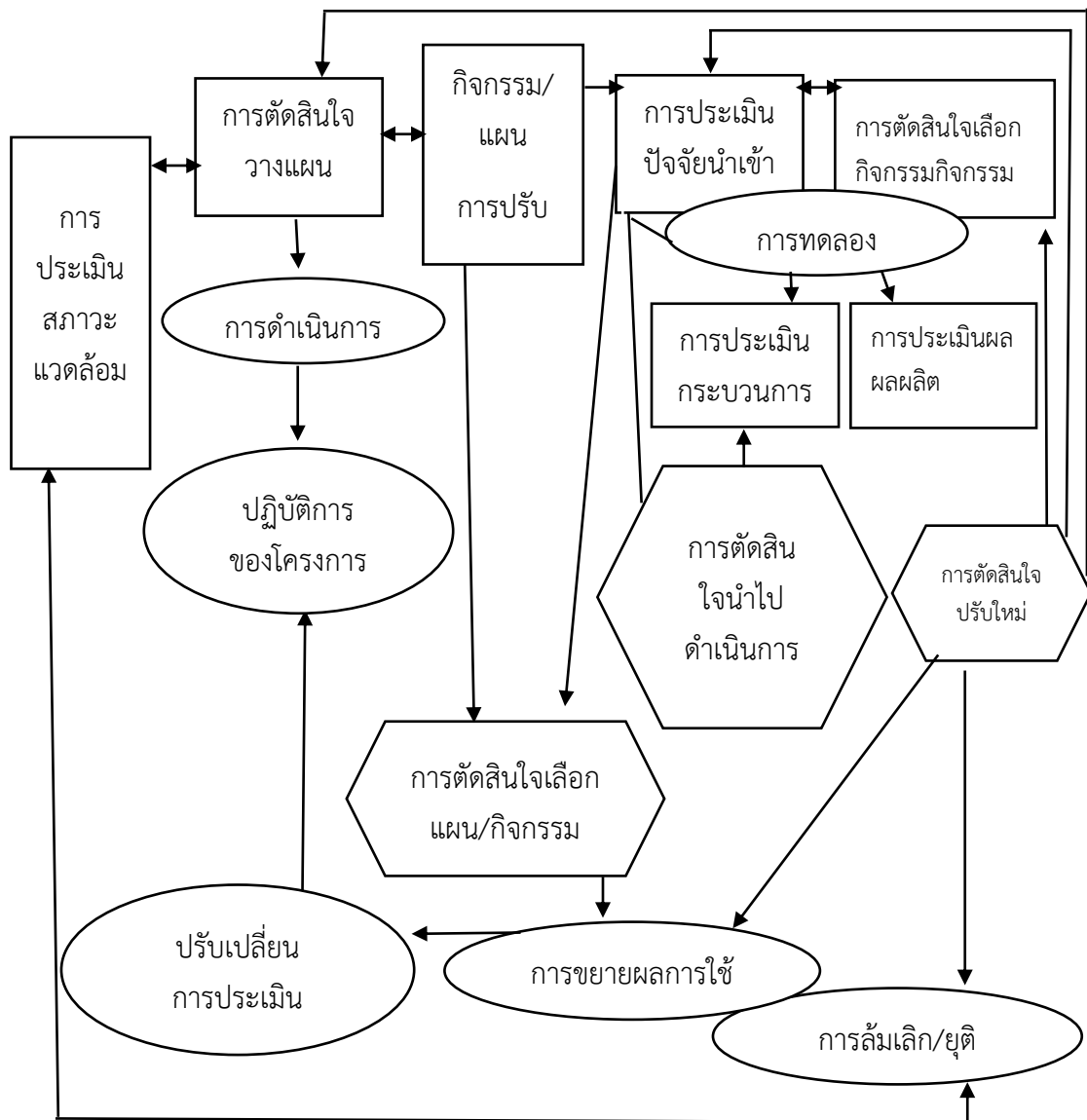

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการและการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินซีบีพีนี้ ภายหลังจากได้มีนักประเมินผลโครงการได้ปรับปรุงยกต์นำเอาการประเมินผลกระทบโครงการ (Impact Evaluation) เข้ามาร่วมด้วย จึงกลายเป็นรูปแบบการประเมิน CIPP

Impact Evaluation : การประเมินผลกระทบของโครงการ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลผลิตของโครงการ หรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่น ๆ ตามมาซึ่งผลอื่น ๆ นี้เรามีได้กำหนดหรือระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

จากแนวคิดการประเมินที่สตีฟเฟิลบีม และคนอื่น ๆ ได้เสนอไว้ ได้สร้างรูปแบบการประเมิน CIPP ทั้งระบบ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงรูปแบบการประเมินซีบีพี (CIPP Model)

จากแผนภูมิรูปแบบการประเมินซีบีพีนั้น แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

4) รูปแบบการประเมินที่ยืดทฤษฎี

ทฤษฎี (Theory) มีรากศัพท์มาจาก Theory (ละคร) เป็นการสะท้อนภาพของมนุษย์เป็นภาพจำลองของชีวิต ภาพสะท้อนของสังคม มนุษย์มักจะคิดว่า ทฤษฎีเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้ว

สามารถปฏิบัติตามได้ แต่ในความเป็นจริง ทฤษฎี คือ กรอบความคิดที่สร้างขึ้นเพื่อเข้าใจความจริง บางอย่างรู้อย่างบางส่วน รู้โดยประมาณ ซึ่งกรอบความคิดนี้ จะช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงมากขึ้น การประเมินรูปแบบที่ยึดทฤษฎี (Theory-Based Model) มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมน้อยมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากว่านอกจากจะทราบผลการประเมินแล้ว ยังทราบสาเหตุได้ด้วยว่าผลที่ได้เป็นเพราะเหตุหรือปัจจัยใดบ้าง ทำให้เอื้อต่อการนำผลไปพัฒนาสิ่งที่ประเมินได้ ตามปรัชญาของการประเมินแม้จะมีความยุ่งยากบ้างเนื่องจากจะต้องค้นคว้าเอกสารต่างๆ เพื่อนำมากำหนดในรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุดและต้องเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามตามตัวแปรในรูปแบบที่กำหนดไว้ ลักษณะของการประเมินรูปแบบนี้จะประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือส่วนที่เป็นผลหรือส่วนการประเมิน และส่วนที่เป็นเหตุหรือส่วนการวิจัยดังนี้

(1) ส่วนที่เป็นผล ในส่วนนี้จะมีลักษณะเดียวกับการประเมินทั่วไป หรือเรียกว่า การประเมินผล คือ จะเน้นเฉพาะผลที่ได้จากการประเมิน ซึ่งการประเมินที่ผ่านมามักจะเป็นเช่นนี้ทำให้ยากต่อการพัฒนาสิ่งที่ประเมินนั้น ๆ ในส่วนนี้จะมีกระบวนการ วิธีการ รูปแบบการประเมิน ฯลฯ เช่นเดียวกับการประเมินอื่น ๆ

(2) ส่วนที่เป็นเหตุ ในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เพิ่มมาจากการประเมินทั่วไป ที่มักจะดำเนินการเพียงในข้อ 1 ข้างต้นเท่านั้น ส่วนที่เป็นเหตุที่จะเน้นการศึกษาค้นคว้า รวบรวมทฤษฎีหรืองานวิจัยต่างๆ เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินนำมากำหนดลงในรูปแบบก่อนจะทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป ผู้ประเมินจะต้องค้นคว้าปัจจัยเชิงสาเหตุอย่างครอบคลุม รวมทั้งโยงเส้นทางระหว่างปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เพราะถ้าค้นคว้าไม่ครอบคลุมเพียงพอและโยงเส้นทาง ระหว่างตัวแปรอย่างคร่าวๆ แล้ว เมื่อนำรูปแบบไปทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อาจจะไม่กลมกลืนกับข้อมูลและอธิบายความผันแปรของสิ่งที่ประเมินได้ต่ำ

จากหลักการและแนวคิดของทฤษฎีระบบ ระบบประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ (รังสรรค์ ปินใจ, 2555, หน้า 86-87)

1. ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์การ

2. กระบวนการ คือการนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการจะมีระบบย่อย ๆ รวมกันอยู่หลายระบบครบวงจร ตั้งแต่การบริหาร การจัดการ การนิเทศ การวัดและการประเมินผล การติดตามตรวจสอบ เป็นต้น เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าไปสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

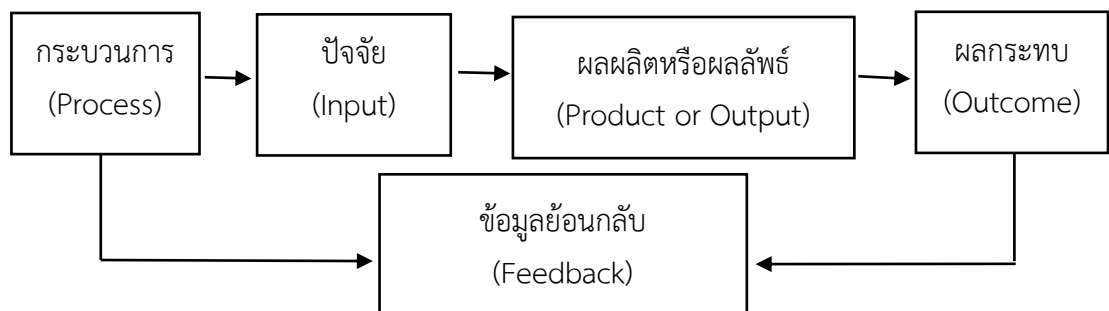
3. ผลผลิต หรือผลลัพธ์ เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัยมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ผลกระทบ เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากผลลัพธ์ที่ได้ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นก็ได้ เขียนเป็นรูปแบบ ได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงองค์ประกอบของวิธีระบบ

การนำเอาทฤษฎีระบบหรือวิธีระบบมาใช้ในการบริหารองค์การ หากนำมาใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสม ระบบก็จะช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากนำมาใช้ไม่ถูกต้องหรือองค์ประกอบแต่ละส่วนของระบบไม่สัมพันธ์กันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การได้ ดังนั้นการนำเอาทฤษฎีระบบมาใช้ จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบ ที่เรียกว่า System Analysis ควบคู่ไปด้วย การวิเคราะห์ระบบจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า หากผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัญหานั้นจะเกิดจากองค์ประกอบใดของระบบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่อย่างไร ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ทราบถึงประเภทของปัญหา จุดที่ต้องได้รับการพัฒนาแก้ไขหรือปรับปรุงได้มากขึ้น การปรับปรุงแก้ไขก็จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบมิใช่แก้ไขเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น (สมคิด พรหมจ้อย. 2554, หน้า 87-89) ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงรูปแบบองค์ประกอบของวิธีระบบและการวิเคราะห์ระบบ

1.6 รูปแบบการประเมินโครงการโดยใช้ชิปปี้โมเดล (CIPP Model)

Stufflebeam ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินเรียกว่า ชิปปี้โมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process Product Stufflebeam ได้ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ มุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.6.1 ประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการโดยจะเน้นใน

ด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมนี้ มีลักษณะต่างๆ ที่สำคัญมากมาย นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย

สำหรับวิธีการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมมี 2 วิธี ได้แก่ การประเมินเพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอก (Contingency Model) เป็นการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบให้ได้ข้อมูลมาช่วยพัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้นและการประเมินโครงการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Congruence Model) เป็นวิธีการประเมินโครงการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ควรจะใช้การประเมินทั้งสองวิธีข้างต้น เพราะ Congruence Model จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency Model เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

กล่าวโดยสรุป การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินจุดประสงค์ของโครงการ และจุดประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ โครงการและกิจกรรม

1.6.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อให้ตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงาน ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ได้แก่ ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ ผลที่ได้รับโดยการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปแบบของราคาและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษาผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปของตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่ตัดสินใจได้ว่าควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตรากำลังเท่าใด วางแผนและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

ดังนั้น การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเนื้อหาคุณภาพของบุคลากร ความเหมาะสมของเวลา งบประมาณ อาคารสถานที่ และอุปกรณ์

1.6.3 ประเมินกระบวนการ เมื่อแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบดำเนินการทุกลำดับขั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน และเพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

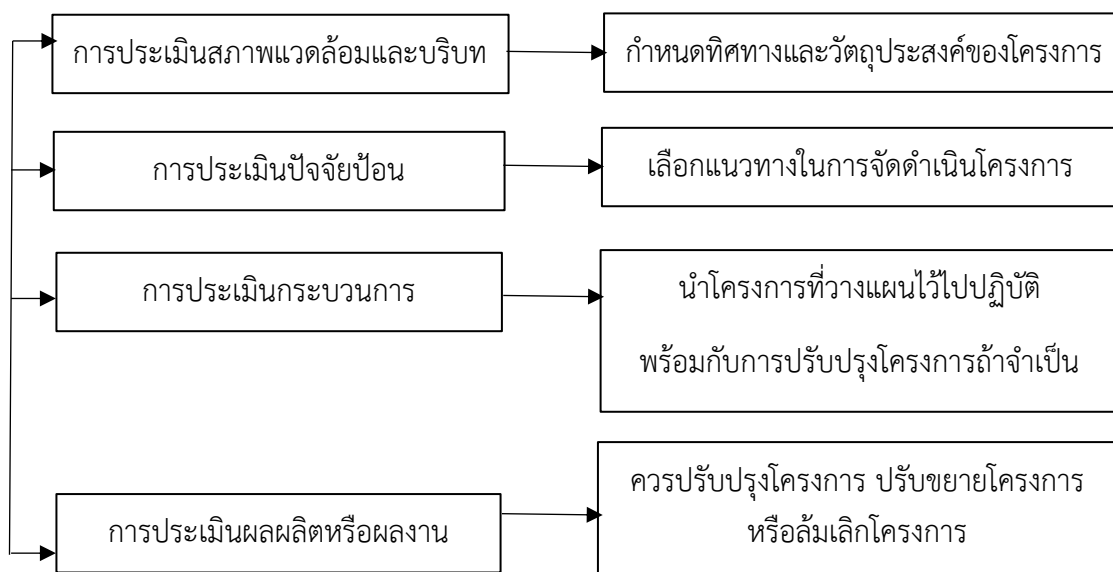
สำหรับยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมีอยู่ 3 วิธี ได้แก่ ประการแรกแสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผลความเข้าใจและเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนนั้น และที่ได้รับผลกระทบจากแผนการความพอเพียงของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น ประการที่สองเกี่ยวกับการวางโครงการระหว่างดำเนินโครงการนั้น ประการสุดท้าย ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการจะบอกลักษณะสำคัญใหม่ ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นว่า มโนทัศน์ ต้องการสอนและประมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้บรรยายว่าจะเกิดอะไรขึ้นจริง ๆ สารสนเทศนี้จะเป็นประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการกำหนดว่าทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่ บรรลุผลสำหรับส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง ได้แก่ การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา เครื่องมือเป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างนักประเมินกระบวนการและบุคลากรในโครงการหรือแผนงานเองและการปรับปรุงโครงร่างการประเมิน

ดังนั้น การประเมินกระบวนการ จึงเป็นการประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการ ประเมินผล การบริหารงาน และการส่งเสริมการจัดกิจกรรม

1.6.4 การประเมินผลผลิต การประเมินผลผลิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ โดยเฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย ระเบียบวิธีโดยทั่ว ๆ ไป ของการประเมินผลผลิตจะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยเกณฑ์ สมบูรณ์หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ที่กำหนดไว้ก่อนและแปลความหมาย ถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยรายงานจากการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมกัน

ดังนั้น การประเมินผลผลิต จึงเป็นการประเมินประสิทธิผลของโครงการเพื่อช่วยในการตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ การประเมินโครงการนี้ ผู้ประเมินคาดว่า การใช้แบบจำลองของชิปป้อย่างเต็มรูปแบบจะทำให้ได้ข้อมูลแบบครบส่วน การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อมจะเป็นแนวทางที่นำไปใช้เพื่อเลือกหรือปรับวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเป็นผลเพื่อปรับเปลี่ยนปัจจัยป้อนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพการประเมินปัจจัยป้อนจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ทราบถึงแนวทางที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด และทราบถึงคุณภาพของเครื่องมือ การประเมินกระบวนการจะทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรคอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการ การประเมินผลผลิตจะทำให้ทราบผลสำเร็จของโครงการ ว่ามีมากน้อยเพียงใด ตลอดจนได้ข้อมูลย้อนกลับไปทบทวนเครื่องมือ และเป็นแนวทางในการตัดสินใจ บทสรุปวบยอดของโครงการ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการในอนาคตให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของสังคมได้มากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

รูปแบบการประเมินซิปป์ เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโครงการ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดกลุ่มสนใจ (สุณี หงส์วิเศษ, 2546: 40)

1) มีข้อมูลที่ถูกต้อง มีการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การประเมินผลที่มีความต่อเนื่องครบวงจร สามารถทำการวิเคราะห์การดำเนินงานได้ทั้งระบบของโครงการ

3) เป็นการประเมินที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ มีการกำหนดหรืออธิบายข้อมูลการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การจัดเตรียมข้อมูลเพื่อเสนอผู้บริหารในการตัดสินใจ

นอกจากนั้นแล้วรูปแบบการประเมินซิปป์ (CIPP Model) ยังสามารถทำการประเมินผลได้สอดคล้องกับการวางแผนและการบริหารโครงการจัดกลุ่มสนใจคือ

การประเมินก่อนเริ่มโครงการ หรือการประเมินเพื่อวางแผนโครงการ คือ

1) ประเมินสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินความต้องการและความจำเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ตลอดจนถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2) การประเมินปัจจัยป้อนเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ของโครงการ เช่น สมาชิกกลุ่มสนใจ วิทยากรกลุ่มสนใจ งบประมาณและการดำเนินการ เป็นต้น เพื่อหาทางเลือกในการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

3) การประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินกระบวนการต่าง ๆ เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค ว่ามีอะไรบ้างเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

4) การประเมินหลังดำเนินการ เป็นการประเมินผลรวมของโครงการว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลการดำเนินการค้ำค่ากับการลงทุนหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและขยายการดำเนินการจัดกลุ่มสนใจให้แพร่หลายออกไป

สรุปได้ว่า การเลือกจะใช้รูปแบบของการประเมินโครงการ ต้องเลือกใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ ควรจะเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการที่เป็นลักษณะ การประเมินเชิงระบบ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ผู้ประเมินจึงใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบซีพีพี (CIPP Model) มาใช้เป็นรูปแบบการประเมินโครงการ เป็นการประเมินรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการได้ครอบคลุม 4 ด้าน คือ การประเมินบริบท (Context) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการ (Process) และการประเมินผลผลิต (Output)

2. การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แนวคิดหลักการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนี้ ต้องวางแผนการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเชื่อมประสานทั้งระดับบริหารหรือฝ่ายบริหารของโรงเรียนและระดับปฏิบัติการ คือครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนก็ต้องทำงานร่วมอย่างบูรณาการ หากโรงเรียนดำเนินการอย่างเป็นระบบ รวมมือกันอย่างแท้จริง เป้าหมายที่กำหนดที่ตั้งจะเป็นเป้าหมายที่ควรค่าแก่การฝ่าฟันเพื่อผลที่เกิดกับนักเรียนอย่างแท้จริง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้คุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทัวโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กันการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553) ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีการวัดและประเมินผล การศึกษาของนักเรียนเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและเป็นการวัดความรู้ ความสามารถของนักเรียนอีกด้วย การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนมีตัวบ่งชี้สำคัญที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และตัวบ่งชี้สำคัญจากบริบทและความต้องการของสังคมยุคดิจิทัล ในศตวรรษที่ 21 มีทั้งความรู้ ทักษะวิชาการโดยมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ คือ 3Rs x 8Cs ดังนี้ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะคณิตศาสตร์ ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์

และการแก้ไขปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการร่วมมือ ทักษะทางสังคมและเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี

2.1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า 28) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มวลของการจัดประสบการณ์ต่างๆให้กับผู้เรียน โดยครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงนับว่ามีความสำคัญ จากการความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หมายถึง การร่วมกันจัดกิจกรรมของผู้เรียนและครูที่เป็นผู้สอนด้วยกระบวนการต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และลักษณะต่างๆ ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสำคัญต่อการบรรลุความมุ่งหมายแห่งการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์แห่งหลักสูตร มีผู้ศึกษาลักษณะและความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ชีวิตจริงเหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มานัส ศักดิ์ (2550, หน้า 28-29) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญดังนี้

1. กิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. การจัดลำดับกิจกรรมต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
3. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับวัย และความพร้อมของนักเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีความต่อเนื่อง แต่ละกิจกรรมให้มีการสืบ தொடต่อกจากการเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อน จะต้องเป็นการจัดลำดับจากรูปธรรมไปยังนามธรรม จากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ไปสู่ประสบการณ์ที่อยู่ไกลและจากกระบวนการคิดการทำงานอย่างง่าย ๆ ไปสู่การให้เหตุผลที่เป็นแบบแผนและเป็นนามธรรม
5. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรบังเกิดผลอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
6. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องท้าทายความสนใจของนักเรียน ให้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณ์หนึ่งไปใช้ได้กับสถานการณ์ใหม่
7. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นการพัฒนาความคิดส่งเสริมให้นักเรียนได้จัดสืบสวน สอบสวน และแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของตนเองด้วย
8. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้หลายๆ ทางให้โอกาสนักเรียนได้สังเกต วิเคราะห์และอภิปราย โดยใช้สื่อการเรียนรู้อื่นๆ มาประกอบกิจกรรม
9. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่นักเรียน ให้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด

จากความสำคัญและลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีนั้น ต้องมีลักษณะและคำนึงถึงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ การลำดับ

กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและความพร้อมของผู้เรียน มีลักษณะที่ท้าทายและพัฒนาความคิด มีกิจกรรมฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต การวิเคราะห์ และอภิปราย มีลักษณะเปิดกว้างในเนื้อหาและความคิดและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรม ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีการศึกษา ได้แก่แนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พอจะสรุปได้ 4 ประการ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้ อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัดความสนใจ และความสามารถของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้างนวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programme Text Book) เครื่องสอน (Teaching Machine) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School Within School) เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)

2. ความพร้อม (Readiness) เดิมทีเดียวเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียน ให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายากและไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) การปรับปรุงการสอนสามขั้น (Instructional Development in 3 Phases)

3. การใช้เวลาเพื่อการศึกษา แต่เดิมมาจากการจัดเวลาเพื่อการสอนหรือตารางสอน มักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูหน่วงเวลาเป็นชั่วโมงเท่ากันทุกวิชา ทุกวัน นอกจากนั้นก็ยังจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอนเป็นภาคเรียนเป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆแต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนก็ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) การเรียนทางไปรษณีย์

4. ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้มีสิ่งต่างๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียนและปัจจัยภายนอก นวัตกรรมในด้านนี้เกิดขึ้น เช่น การเรียนทางโทรทัศน์ การเรียนทางไปรษณีย์ การเรียนการสอนทางไกล การเรียนทางเว็บไซต์ การเรียนผ่านเครือข่ายแบบเรียนสำเร็จรูป

กล่าวโดยสรุปว่า คือ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนมีตัวบ่งชี้สำคัญที่สองคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และตัวบ่งชี้สำคัญจากบริบทและความต้องการของสังคมยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 มีทั้งความรู้ ทักษะวิชาการโดยมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้คือ 3Rsx8Cs ดังนี้ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะ คณิตศาสตร์ ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการร่วมมือ ทักษะทางสังคมและเรียนรู้วัฒนธรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน และ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี

2.3 การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

การประเมินผลศึกษามีหลายวิธีการ ผู้สอนจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกันและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื่องจากการวัดประเมินผลมีความสำคัญอย่างยิ่ง การประเมินผลการเรียนสอนในระหว่างการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงช่วยเหลือแก้ไขส่วนที่บกพร่อง การประเมินผลลักษณะนี้เรียกว่า การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative Evaluation) ได้จากการวัดผลการสอบย่อย การทำแบบฝึกหัดหรือให้งานอย่างอื่น ส่วนการประเมินหลังจากการเรียนการสอนได้เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว เพื่อลงสรุปตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใดการประเมินผลลักษณะนี้เรียกว่า การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนทั้งหมดได้จากการวัดผลสอบปลายภาคเรียน

นิชกร ทองน้อย (2556, หน้า 13-14) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการตรวจสอบผู้เรียนว่าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วางไว้ หรือไม่ อีกทั้งยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการสอนของครูอีกด้วยโดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ดังนี้

1. ประเมินเพื่อวินิจฉัยค้นหาส่วนที่บกพร่องเป็นการตรวจสอบความพร้อม ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงาน
2. ประเมินเพื่อปรับปรุงการกระทำระหว่างการเรียนการสอน
3. ประเมินเพื่อตัดสินลงสรุปว่าการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่

กล่าวโดยสรุปแล้ว การประเมินผลการเรียน หมายถึง การตัดสิน หรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดผลการศึกษา เพื่อตรวจสอบเพื่อผู้เรียนว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพที่มีด้วย การใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลการศึกษาจึงควรดำเนินการให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย แต่ส่วนใหญ่ระบบการศึกษาของไทยนั้น มักใช้ “ข้อสอบ” หรือ “แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือหลักในการวัดผล จึงสามารถวัดผลด้านพุทธิพิสัยได้เพียงด้านเดียว การวัดและประเมินผลดังกล่าวจึงไม่สามารถแสดงผลสัมฤทธิ์และระดับพัฒนาการ ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เพราะการสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนบางส่วน ไม่ใช่คุณภาพหรือ ความสามารถที่แท้จริงทั้งหมดของผู้เรียนคือไม่ตรงตามสภาพ

การประเมินตามสภาพจริง จำเป็นจะต้องใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายมีวิธีการตัดสินโดยใช้เกณฑ์ (Criteria) หรือมาตรฐาน (Standard) เดียวกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ตัดสินการ

ทำงานในชีวิตจริงในชั้นงานเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน เช่น การกำหนดให้ผู้เรียนจัดทำนิทรรศการวิชาการ การจัดทำหนังสือเล่มเล็กเกี่ยวกับชุมชน การผลิตสบู่จากสมุนไพรในวิชากลุ่มวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การจำสูตรต่างๆ ได้ จึงไม่ใช่ชั้นงานตามสภาพจริง แต่การใช้สูตรเพื่อแก้ปัญหาภายใต้สภาพแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้ความจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้จึงจะเป็นชั้นงานตามสภาพจริง

ลักษณะสำคัญของการวัดและการประเมินผลจากสภาพจริงมีดังนี้ (กรมวิชาการ 2552, หน้า 159)

1. การวัดและการประเมินผลจากสภาพจริงมีลักษณะสำคัญคือ ใช้วิธีการประเมินกระบวนการคิดที่ซับซ้อนความสามารถในการปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำความรู้อะไรได้บ้าง
2. เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล
3. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงานของทั้งตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เชื่อมั่นตนเอง สามารถพัฒนาข้อมูลได้
4. ข้อมูลที่ประเมินได้จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของผู้สอนว่าสามารถตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการ ของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่
5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้
6. ประเมินด้านต่างๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุป การประเมินสภาพจริง เป็นการประเมินที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด ผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการโดยวิเคราะห์จากหลักสูตรกลาง หลักสูตรท้องถิ่นและความต้องการของนักเรียน มีแนวทางของงานที่ปฏิบัติ กำหนดกรอบและวิธีการประเมินร่วมกัน ระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ซึ่งผลการประเมินตามสภาพจริงจะช่วยสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างคุณภาพ

2.4 ความสำคัญของการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) ในระบบการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นนั้น ต่างก็ชี้ให้เห็นว่าการเรียนในแต่ละระดับชั้นนั้นหากจะบรรลุความสำเร็จหรือประเมินที่ตัวบุคคล ว่ามีความสามารถหรือได้รับความรู้ทางวิชาการหรือประสบความสำเร็จในการเรียนเพียงใดนั้น จะต้องพิจารณากันที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลักก่อนเสมอ ด้วยเหตุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรากฏออกมานั้น จึงเสมือนเป็นเครื่องชี้วัดต่อการบรรลุผลของบุคคลนั้นว่าเป็นเช่นไร

นริชกร ทองน้อย (2556, หน้า 67) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) ว่าหมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรมหรือจากการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ (Level of Accomplishment) ของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วเท่าไร มีความสามารถชนิดใด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 79) ได้ให้นิยามหรือความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) ไว้ว่า เป็นความรู้ซึ่งได้รับหรือทักษะที่เจริญขึ้นในการเรียนวิชาต่างๆ ในโรงเรียน ตามปกติพิจารณาได้จากคะแนนผลรวม หรือคะแนนผลงานที่ครูกำหนดให้ทำหรือจากทั้ง 2 อย่าง นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นอีกว่าผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปจะวัดตามจุดประสงค์นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวในเรื่องนี้

กล่าวโดยสรุป คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งระดับความสำเร็จที่ได้รับจากการเรียนซึ่งได้ประเมินผลจากหลายวิธี คือ กระบวนการที่ได้จากแบบทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กระบวนการที่ได้มาซึ่งเกรดเฉลี่ยของนักเรียนต้องอาศัยกรรมวิธีที่ซับซ้อนและช่วงเวลาที่ยาวนานโดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้กันทั่วไปมักอยู่ในรูปของเกรดที่ได้จากการประเมินผลการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากให้ผลที่น่าเชื่อถือมากกว่าเพราะในการประเมินผลการเรียนจากการทดสอบนักเรียน ครูจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ หลายด้าน จึงย่อมดีกว่าความสำเร็จทางการเรียนจากการทดสอบนักเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป เพียงครั้งเดียว เพราะการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้นจึงต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษาของไทยถึงเวลาปรับเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้การศึกษาสามารถสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพบทความนี้มุ่งนำเสนอสภาพของสังคมในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการสังเคราะห์ผลผลิตซึ่งหมายถึงคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาให้ผลผลิตเป็นไปตามที่ต้องการโดยผ่านการศึกษาในระบบเป็นหลัก

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 16-21) ได้กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content หรือ Subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียนโดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะคณิตศาสตร์การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะ

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต (2557, หน้า 32) ได้สังเคราะห์คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแรก คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย ได้แก่ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย มีทักษะการคำนวณ มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย รู้จักและเข้าใจผู้เรียน มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนการสอน กิจกรรมและการประเมินผลที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้านที่ 2 คือ ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ประกอบด้วย คุณลักษณะย่อย คือ 1) เป็นผู้ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ 2) เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 4) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 5) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 6) เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ 7) ปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงาน และด้านที่ 3 คือ ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความสามารถในการใช้ภาษา/การสื่อสาร 2) เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม 3) เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยทัน เหตุการณ์ 4) มีความคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5) มีความสามารถในการบริหารจัดการ

3. ความสามารถด้านการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในชีวิตประจำวันต้องอาศัยการอ่าน จึงจะสามารถเข้าใจและสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการในการรับสารที่ผู้อ่านจะต้องอาศัยทักษะในการคิด เพื่อให้รับสารได้ อย่างถูกต้องและเกิดความเข้าใจจากสิ่งที่อ่าน ซึ่งได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

กอบกาญจน์ วงศ์สิทธิ์ (2559, หน้า 87) ให้ความหมายของการอ่านว่า หมายถึงการแปลความหมายและการทำความเข้าใจกับลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏขึ้น เพื่อให้ได้ความหมาย

มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์ (2559, หน้า 140) ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า คือกระบวนการค้นหา รับรู้และเข้าใจ ความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยผ่านกระบวนการจับใจความสำคัญ และตีความ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และพัฒนาตนเอง ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2555, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นความเข้าใจ ความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความ เรื่องราวของสาร ซึ่งผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้

บันลือ พงกษะวัน (2558, หน้า 2) กล่าวถึงความหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

1. การอ่าน เป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำ อ่านเป็นคำ ๆ เพื่อให้อ่านออกและอ่านแตกฉานเท่านั้น

2. การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมาย เรียกว่า อ่านได้

3. การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้จากผู้อ่าน เรียกว่า อ่านเป็น

4. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลายๆด้าน เช่น การสังเกต การจำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความ และนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้เรียกว่า อ่านเป็น

ชูลี อินมั้น (2553, หน้า 4) ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นการหัดอ่านอักษรเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของภาษา

นราวัลย์ พูลพิพัฒน์.(2559, หน้า 84) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านหมายถึงกระบวนการรับรู้และเข้าใจข้อความในข้อเขียนของตนเองหรือผู้อื่น รวมถึงการรับรู้เครื่องมือสื่อสารต่างๆ สรุปได้ว่า การอ่านคือกระบวนการรับรู้แล้วแปลความหมายจากตัวอักษร โดยใช้ทักษะในกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตีความแล้วทำความเข้าใจกับข้อความในขณะที่อ่าน เพื่อให้สามารถรับรู้สารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อได้อย่างถูกต้อง หรือได้รับรสความบันเทิงตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิต

นิรันดร์ สุขปรีดี (2556, หน้า 122) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านคือการเข้าใจความหมายของตัวละคร หรือสัญลักษณ์ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการแปลความ การตีความ การขยายความ การจับใจความสำคัญ และการสรุปความ

เรวดี อาษานาม (2555, หน้า 76) ได้ให้ความหมายของการอ่าน ดังนี้ การอ่านหมายถึง กระบวนการในการแบ่งความหมายของตัวอักษร หรือ สัญลักษณ์ ที่มีการจดบันทึกอย่างมีเหตุผลและเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน ตลอดจนการพิจารณา เลือกรายความหมายที่ดีที่สุดขึ้นไปใช้เป็นประโยชน์ด้วย จะเห็นได้ว่า การอ่านไม่ใช่การรับเอาความคิด จากหนังสือที่อ่านเฉยๆ ผู้อ่านไม่ใช่ผู้รับแต่เป็นผู้กระทำ สรุปได้ว่าเป็นผู้ใช้ความคิดไตร่ตรอง เรื่องราวที่ตนเองอ่านเสียก่อน แล้วจึงรับเอาใจความของเรื่องที่ตนอ่านไปเก็บไว้หรือนำไปใช้ ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ดังนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ การอ่านในโรงเรียนประถมที่ปรากฏก็คือการที่ครูให้นักเรียนคนหนึ่งอ่านประโยค หรือข้อความนั้นให้คนอื่น ๆ อ่านตาม ผู้อื่นตั้งใจอ่านให้เสียงดัง เพื่อให้เพื่อนอ่านตามได้ถูก ผู้อ่านตามมีหน้าที่อ่านอย่างเดียว ตาอาจจะมองสิ่งต่างๆ รอบตัว หูฟังเพื่อนคุย ฯลฯ อ่านแล้วจำไม่ได้และไม่รู้ความหมายของข้อความที่อ่าน ถ้าวิเคราะห์ตามความหมายข้างต้นแล้วลักษณะแบบนี้ยังไม่เรียกว่าอ่านได้อย่างสมบูรณ์ การที่คนเราจะอ่านหนังสือได้เร็วหรือช้า นั้น องค์ประกอบอย่างหนึ่งของการอ่าน คือการเคลื่อนไหวสายตาในการอ่านและความเข้าใจความหมายอย่างถ่องแท้ในการอ่านจะต้องมีการฝึกอยู่เสมอและถูกต้องตามวิธีการด้วยความเข้าใจความหมายของการอ่านมีความหมายต่างๆ กัน เมื่อเอ่ยถึงการอ่านต้องมีความเข้าใจมาเกี่ยวข้องคือเข้าใจในถ้อยคำที่อ่าน เช่น ถ้ามีเด็กเห็นคำว่า กา แล้วเปล่งเสียงว่า กา ก็ เข้าใจว่าเป็นการอ่าน เช่น เป็นการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเพราะเด็กอาจไม่เข้าใจ กา ที่เปล่งเสียงออกมานั้น หมายถึง นกชนิดหนึ่งที่มีสีดำ ร้อง กา กา กา

หรืออาจหมายถึงการใช้ในการตีความ หรืออาจไม่เข้าใจทั้งสองความหมายก็ได้เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงยังไม่เรียกว่าการอ่าน แต่เป็นเพียงการเปล่งเสียงเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนควรเข้าใจกับความหมายของการอ่าน ถ้าเป็นการอ่านที่ต้องเข้าใจ ความหมายของคำซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถอ่านเรื่องและสรุปเรื่องให้ถูกต้อง

ประทีป วาทินกร (2557, หน้า 184) ได้ให้ความหมายของการอ่าน คือการรับรู้ข้อความในข้อเขียนของตนเองและของผู้อื่น รวมทั้งรับรู้เครื่องหมายสื่อสารต่างๆ เช่น เครื่องหมาย จราจรและเครื่องหมายที่แสดงในแผนภูมิต่างๆ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2555, หน้า 41) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคข้อความและเรื่องราว ของสารที่ผู้อื่นสามารถบอกความหมายได้

วรรณิ โสมประยูร (2556, หน้า 152) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์ โดยแปลออกเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำความหมายนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2555, หน้า 96) ได้ให้ความหมายของการอ่านคือความเข้าใจในสัญลักษณ์เครื่องหมายรูปภาพ ตัวอักษรคำและข้อความที่พิมพ์หรือเขียนขึ้นมา

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า หมายถึงการอ่าน ตามตัวหนังสือการออกเสียงตามตัวหนังสือ การดูหรือเข้าใจความจากหนังสือ สังเกตหรือพิจารณา ดูเพื่อให้เข้าใจการคิด การนับ

ฉวีลักษณ์ บุญกาญจน (2557, หน้า 78) ได้ให้ความหมายของการอ่าน คือการบริโภคคำที่ถูกเขียนออกมาเป็นตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เริ่มจาก “แสง” ที่ถูกสะท้อนมาจากตัวหนังสือผ่านเลนส์นัยน์ตาและประสาทตา เข้าสู่เซลล์สมองไปเป็นความคิด (Idea) ความรับรู้ (Perception) และความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2559, หน้า 114) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้หลายส่วน ดังนั้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกระบวนการ หมายถึงลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคข้อความและเรื่องราวข่าวสารที่ผู้อ่านสามารถ บอกความหมายได้ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึงการสอนอ่านจะต้องเข้าใจหลักจิตวิทยาพัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละวัย จัดสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็กส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ หมายถึงการสอนอ่านจะต้องเข้าใจเสียงฐานที่เกิดเสียงของพยัญชนะ สระวรรณยุกต์ เข้าใจหลักภาษาและการใช้ภาษา เพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสอนอ่านและเข้าใจความหมายได้ถูกต้องส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางการศึกษา หมายถึงการนำหลักจิตวิทยามาใช้ทางการศึกษา เช่น ความพร้อมของการอ่าน ความสนใจแรงจูงใจการเสริมแรงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาการจัดกิจกรรมการอ่าน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการศึกษา หมายถึงการรู้จักเลือกวิธีสอนอ่านที่เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามขั้นพัฒนาการ เพื่อให้ นักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่าน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา ด้านการจำและการลืม หมายถึงการที่ผู้อ่าน สามารถจำเรื่องและเก็บไว้ในสมอง ถ้ามีโอกาสเล่าให้

ผู้อื่นฟังก็สามารถเล่าได้ถูกต้อง แต่การที่ผู้อ่านจะจำข้อความที่อ่านได้ ก็จะต้องเข้าใจความหมายของคำ รุ้หน้าที่ของคำ อีกทั้งสามารถแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกด และวรรณยุกต์ ออกจากกันได้ อีกประการหนึ่ง การที่ผู้อ่านจะจำเรื่องได้มากหรือน้อยนั้น ยังขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อเรื่องนั้นอีกด้วย สรุปความหมายของการอ่าน หมายถึงการเข้าใจความหมายของคำ ประโยคข้อความ และเรื่องที่อ่าน และเรื่องที่อ่านมีความสำคัญต่อประเทศชาติและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าผู้อ่านมาก นอกจากได้รับความรู้อย่างกว้างขวางแล้ว ยังทำให้ผ่อนคลายความเครียด ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวหนังสือหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำที่ใช้สื่อความคิด ความรู้ ความเข้าใจระหว่างผู้เขียน กับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

3.2 ความสำคัญของการอ่าน

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2559, หน้า 143) ได้กล่าวว่าการอ่านมีความสำคัญต่อคนทุกเพศทุกวัยและทุกสาขาอาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่างๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ
2. ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านเพื่อติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง พูดและเขียน ทั้งในด้านภารกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพ การงานต่างๆ ในสังคม
3. การอ่านช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้ประสบการณ์จากสิ่งที่ได้อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด
4. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
5. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางทำให้เป็นผู้รอบรู้
6. การอ่านช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2555, หน้า 2) กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหา ความรู้การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคน การรู้จักฝึกฝนอ่านอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดีซึ่งจะช่วยให้เกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางด้วย

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2557, หน้า 7) ได้สรุปการทรงบรรยายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือในการประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี พ.ศ. 2530 ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามพระบรมราชกุมารีสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่นๆ

2. การอ่านสามารถอ่านได้โดยไม่มีการจำกัดสถานที่
3. หนังสือเก็บได้นานกว่าสื่ออื่นๆ
4. การอ่านสามารถส่งเสริมให้สมองดีมีสมาธิมากกว่าและมากกว่าสื่ออื่นๆ
5. ผู้อ่านสามารถฝึกคิด และสร้างจินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน
6. ผู้อ่านสามารถกำหนดการอ่านได้ด้วยตนเองจะอ่านคร่าวๆ อ่านละเอียด อ่านข้าม หรือ อ่านตัวอักษรเป็นไปตามใจของผู้อ่าน หรือจะเลือกอ่านเล่มไหนก็ได้
7. หนังสือมีหลากหลายรูปแบบ และราคาถูกลงกว่าสื่ออย่างอื่น จึงทำให้สมองผู้อ่านเปิดกว้างสร้างแนวคิดและทัศนคติได้มากกว่า
8. ผู้อ่านเกิดความคิดได้ด้วยตนเองวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติตามได้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2556, หน้า 3) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่แต่เล็กจนโต การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพและการศึกษา การอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา นักเรียนก็จะสามารถเล่าเรียนได้เก่งจนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

วรรณ โสมประยูร (2558, หน้า 118) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือมีผลต่อผู้อ่าน 2 ประการคือ ประการแรกอ่านแล้วได้ อรรถ”ประการที่สองอ่านแล้วได้รส” ถ้าผู้อ่านสำนักอยู่ตลอดเวลาถึงผลสำคัญของสองประการนั้นย่อมจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากหนังสือตรงตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเสมอ การอ่านมีความสำคัญต่อทุกคนทุกเพศทุกวัยและทุกสาขาอาชีพ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

3.2.1 การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่างๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ

3.2.2 ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไปคนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟังการพูด การเขียน ทั้งในด้านภารกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ ในสังคม

3.2.3 การอ่านสามารถช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

3.2.4 การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้ความมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง ฯลฯ

3.2.5 การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์ เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางทำให้เป็นผู้รอบรู้เกิดความมั่นใจในการพูดปราศรัยการบรรยาย หรืออภิปรายปัญหาต่างๆ นับว่าเป็นการเพิ่มบุคลิกภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวเอง

3.2.6 การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลายชนิดนับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจมากเช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน ฯลฯ เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

3.2.7 การอ่านเรื่องราวต่างๆ ในอดีต เช่น อ่านศิลาจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดี ฯลฯ จะช่วยให้ผู้นับรุ่นหลังรู้จักอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้ และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ สรุปความสำคัญของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ และพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคมพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต องค์ประกอบในการอ่าน อาจสรุปได้ดังนี้

- 1) องค์ประกอบทางด้านร่างกาย
 - (1) สายตา
 - (2) ปาก
 - (3) หู
- 2) องค์ประกอบทางด้านจิตใจ
 - (1) ความต้องการ
 - (2) ความสนใจ
 - (3) ความศรัทธา
- 3) องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา
 - (1) ความสามารถในการรับรู้
 - (2) ความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมไปใช้
 - (3) ความสามารถในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง
 - (4) ความสามารถในการเรียน
- 4) องค์ประกอบทางประสบการณ์พื้นฐาน
- 5) องค์ประกอบทางวุฒิภาวะอารมณ์แรงจูงใจและบุคลิกภาพ
- 6) องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2557, หน้า 214) ได้อธิบายความสำคัญของการอ่านว่าการอ่านเป็น เครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่าน ทุกคน การรู้จักฝึกฝนอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดีซึ่งจะช่วยให้เกิด ความชำนาญและความรู้กว้างขวางด้วย ดังนั้นการที่นักเรียนจะเป็นผู้อ่านที่ดีจึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมให้อีกทั้งยังต้องผสมผสานกับความสนใจของผู้อ่าน เพื่อเป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้นักเรียนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2558, หน้า 34) ได้อธิบายความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากร สารนิเทศทุกประการโดยเฉพาะความอยากรู้อยากเห็นข้อมูลข่าวสารต่างๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคน เพราะการอ่านต้องเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เป็นเครื่องมือในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้เสริมสร้างทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร อีกทั้งทำให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก มีความรู้กว้างขวาง และสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดประโยชน์

3.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2555, หน้า 145) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไป จุดประสงค์ของการอ่านมี 3 ประการ

1. การอ่านเพื่อความรู้ การอ่านเพื่อความรู้ได้แก่การอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์และข้อความต่างๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวอันเป็นข้อความรู้หรือเหตุการณ์ บ้านเมือง

2. การอ่านเพื่อความคิด การอ่านเพื่อความคิด ได้แก่ การอ่านหนังสือโดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ทราบ แนวความคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความคิดเห็นทั่วไป ซึ่งมักจะแทรก อยู่ในหนังสือ แทบทุกประเภท

3. การอ่านเพื่อความบันเทิง เป็นการอ่านเพื่อฆ่าเวลา หรืออ่านหนังสือประเภท บันเทิง คติในเวลาว่าง บางคนมีนิสัยรักการอ่าน หากรู้สึกเครียดจากการอ่านหนังสือเพื่อความรู้ อาจอ่าน หนังสือประเภทเบาสมองเพื่อการพักผ่อน

วรรณิ โสมประยูร (2555, หน้า 127-128) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

1. เพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา บทความ สารคดี
2. เพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย การ์ตูน วรรณคดี
3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดีประวัติศาสตร์
5. เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อมูลที่ได้ เช่น อ่านข่าว
6. เพื่อหาประเด็นว่า ส่วนใดเป็นข้อเท็จส่วนใดเป็นจริง เช่น การอ่านคำโฆษณา
7. เพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง เช่น อ่านบทความในวารสาร
8. เพื่อปฏิบัติตาม เช่น อ่านคำ สั่ง คำ แนะนำ คู่มือการใช้
9. เพื่อออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเหมือนกับคำพูด

เช่น อ่านบทละคร

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมิน สรุปได้ว่า การอ่านนั้นมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันบางคน อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้บางคนอ่าน เพื่อความบันเทิง หากความเพลิดเพลินจากการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และบางคนอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง แม้จะมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกันแต่การ อ่านต้องอาศัยกระบวนการคิด การตีความ เพื่อหาสาระสำคัญ ประเด็นสำคัญ ของเรื่องที่อ่าน แล้วนำ ข้อมูลที่ได้จากการอ่านมาวิเคราะห์ วิเคราะห์ สามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนให้เกิดประโยชน์และ มาปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม

3.4 ลักษณะของนักอ่านที่ดี

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551, หน้า 154-155) ได้กล่าวไว้วว่า นักอ่านที่ดี ควรใส่ใจพัฒนาทักษะการอ่านและปรับปรุงตนเองใหม่คุณลักษณะ ดังนี้

1. รู้จักเลือกอ่านหนังสือที่ให้ประโยชน์ไม่โน้มน้าวหรือชักจูงผู้อ่านให้กระทำผิดหรือ เข้าใจผิด คือรู้จักพิจารณาชนิดใดดีหรือไม่ดีควรอ่านหรือไม่ควรอ่าน

2. มีสมาธิในการอ่าน คือเวลาที่อ่านหนังสือ หรือตำราอยู่นั้นผู้อ่านจะต้องมีสมาธิอย่าง มั่นคง

3. มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์พอสมควรเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
4. รู้จักตั้งจุดประสงค์ในการอ่าน คือในขณะที่อ่านหนังสืออยู่นั้น ต้องรู้ว่า ตนเองมีจุดประสงค์อย่างไร
5. มีความพร้อมในการอ่าน คือความพร้อมทางร่างกาย ทางสมอง ทางสังคม ทางอารมณ์ จินตนาการ ประสบการณ์และมีความพร้อมทางด้านร่างกายและด้านภาษาด้วย
6. รู้จักจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้โดยตลอด
7. รู้จักจำและจดบันทึกรวบรวมความรู้ความคิดที่ได้จากการอ่าน
8. หมั่นทบทวน ติดตาม สืบต่อความรู้ทั้งเก่าและใหม่อย่างสม่ำเสมอ
9. มีวิจารณ์ญาณในการอ่าน รู้จักใคร่ครวญ ตัดสิน วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาข้อเท็จจริงของหนังสือที่อ่าน

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2557, หน้า 25) กล่าวถึงลักษณะของนักอ่านที่ดีไว้ ดังนี้

1. อ่านหนังสือได้เร็วและเข้าใจความหมายได้ทันที
2. มีหนังสือดีๆอ่านอย่างสม่ำเสมอ
3. มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านพอสมควร
4. มีสมาธิแน่วแน่ในขณะที่อ่าน ไม่ใจลอยไม่ออกแวกอ่านทวน คืออ่านได้เป็นเวลานาน โดยไม่เบื่อหน่ายหรือหยุดอ่านกลางคัน
5. มีพื้นฐานอารมณ์ที่อ่อนไหว สามารถเข้าใจอารมณ์ในข้อเขียน และปล่อยอารมณ์เคลิบเคลิ้มไปตามข้อเขียนในหนังสือได้
6. เข้าใจศิลปะการแต่งหนังสือศิลปะการใช้ถ้อยคำ ศิลปะการใช้โวหารทั้งที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า ผู้ที่จะเป็นนักอ่านที่ดีนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่รู้จักเลือกอ่านหนังสือดีๆที่เสริมสร้าง และพัฒนาคุณภาพชีวิต และในขณะที่อ่านจะต้องมีสมาธิ ตั้งจุดมุ่งหมายทุกครั้งก่อนอ่าน ต้องรู้จักอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีทักษะและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านว่า เป็นเนื้อหาหรือเป็นหนังสือ เกี่ยวกับประเภทใด หลังอ่านจบควรจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการอ่าน

4. ความสามารถด้านการเขียน

4.1 ความหมายของการเขียน

การสอนเขียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีทักษะในการเขียน เขียนได้ถูกต้องสวยงาม สื่อความหมายได้สามารถคิดลำดับเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียน มีนิสัยที่ดีในการเขียน รักการเขียนและนำการเขียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สนิท ตั้งทวี (2558 , หน้า 153) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะในการเขียนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากกว่า ทักษะอื่นๆ เพราะการเขียนเป็นการสื่อสารที่มีขั้นตอนหลายอย่าง เช่น ผู้เขียนจะต้องนึกคิดก่อนว่าจะเขียน อย่างไร จึงจะมีความหมายตรงกับความคิดของตนที่ต้องการจะถ่ายทอด การเขียนเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสาร เป็นทักษะการส่งสารที่ซับซ้อนและต้องอาศัยทักษะและกระบวนการอื่นประกอบ เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน กระบวนการคิดและทักษะการใช้ภาษา

เพราะ ผู้ที่จะเขียนได้ดีจะต้องเป็นผู้ฟังมาก อ่านมาก มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง มีกระบวนการคิดที่ดี และที่สำคัญต้องมีทักษะการใช้ภาษาที่ดี สามารถเลือกคำ สำนวนโวหารมาเรียบเรียงเป็นภาษาเขียนที่สละสลวยถูกต้องและสื่อสารได้ประทับใจผู้รับสาร อาศัยการเลือกใช้คำภาษาที่ตรงตาม ประณีต ถูกต้องตามระดับภาษาและเหมาะสมกับเรื่อง เพื่อให้สามารถสื่อได้ทั้งความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก

สนิท ตั้งทวี (2558, หน้า 152) กล่าวว่า การเขียน คือการแสดงความคิด ความรู้สึก ซึ่งอยู่ในใจ ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ โดยวิธีการใช้สัญลักษณ์ที่เรียกกันว่าตัวหนังสือหรือตัวอักษร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนาของผู้เขียน ผู้อ่านจะสามารถรับรู้ความในใจของผู้เขียนได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผู้เขียนมีทักษะในด้านการใช้ภาษาเขียนได้ดีเพียงไร

สมพร มั่นตะสูตร (2558, หน้า 3) กล่าวว่า การเขียนคือการสื่อความรู้ ความคิดทัศนคติและ อารมณ์เป็นตัวอักษรจากผู้เขียนถึงผู้อ่าน

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 (2558, หน้า 203) ให้ความหมายคำว่าเขียน ไว้ว่า ชิดให้เป็นตัวหนังสือหรือเลข ชิดให้เป็นเส้นหรือรูปต่างๆ วาด แต่งหนังสือ

โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล (2558, หน้า 77) กล่าวว่า การเขียนหมายถึงทักษะในการใช้ภาษาที่มุ่ง ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความรู้และข้อมูลต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบ จุดประสงค์ตามเจตนาของผู้เขียน จากความหมายของการเขียนดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นความสอดคล้องด้านความหมายของการเขียนว่า เป็นการสื่อสารที่ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร ประการที่หนึ่ง ประการที่สองคือการเขียน ถ่ายทอดสารหรือประสบการณ์ต่างๆ ความรู้ ความคิด อารมณ์ความรู้สึก หรือความต้องการที่มีอยู่ในตัว

วิจิตรา แสงพลสิทธิ์ และคนอื่นๆ (2557, หน้า 269) กล่าวว่า การเขียนคือการแสดงออกเพื่อการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยอาศัยภาษาตัวอักษรและอุปกรณ์อื่นๆ เป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก นึกคิด ความต้องการและความสนใจทุกอย่างให้ผู้อื่นได้ทราบ

นิตยา ธีญญาพาณิชย์ (2557, หน้า 2) กล่าวว่า การเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญประการ หนึ่ง ใช้ในการติดต่อสื่อสารโดยมีตัวหนังสือตลอดจนเครื่องมือต่างๆ เป็นสัญลักษณ์แทนถ้อยคำในภาษาพูด เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ให้ผู้อื่นทราบ

สุนิธี ภูจิราพันธ์ (2557, หน้า 150) กล่าวว่า การเขียนคือการถ่ายทอดเรื่องราวความรู้ ความคิด ความต้องการและความรู้สึกของบุคคลด้วยการเรียบเรียงถ้อยคำ ข้อความออกมาเป็นลายลักษณ์ อักษรหรือสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตามที่ประสงค์

สมบัติ ศิริจันดา (2557, หน้า 87) กล่าวว่า การเขียน คือ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ จากผู้เขียน ถ่ายทอดผ่านตัวอักษร (ภาษา) ไปยังผู้รับสาร เพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง และจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557, หน้า 210) ได้ให้ความหมายการเขียนว่าหมายถึง การสื่อสารด้วยตัวอักษรเพื่อถ่ายทอดความรู้ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ ข่าวสาร และจินตนาการ โดยการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการใช้ภาษาและตรงตามเจตนาของผู้เขียน

นงเยาว์ เลี่ยมขุนทด (2557, หน้า 174) ได้ให้ความหมายของการเขียน คือ กระบวนการคิดที่ ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา สามารถสื่อสารกันได้ การเขียนสะกดคำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และความเป็นอยู่ของบุคคล ในปัจจุบัน เพราะการเขียนสะกดคำที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เขียน อ่านและเขียนหนังสือได้ถูกต้อง สื่อความหมายได้แจ่มชัดและมีความสนใจในการเขียนทำให้ ผลงานที่เขียนมีคุณค่าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังอาจจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพการศึกษาของบุคคลนั้นอีกด้วย

สนธิ สัตโยภาส (2556, หน้า 142) กล่าวว่า การเขียน หมายถึง การติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ของมนุษย์ ที่มนุษย์พยายามถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ผู้อื่น อ่านแล้วเข้าใจตามที่ตนต้องการ

ไพฑูลย์ มุลติ (2556, หน้า 117) ได้อธิบายความหมายของการเขียนสะกดคำ คือ การจัดเรียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ให้เป็นคำที่มีความหมายและถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และสามารถนำคำดังกล่าว ไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

วรรณิ โสมประยูร (2555, หน้า 24) ให้ความหมายของการเขียนว่าเป็นเครื่องมือการถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของบุคคลออกมาเป็นสัญลักษณ์หรือตัวอักษร เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นได้เข้าใจได้ เพราะการเขียนเป็นทักษะการส่งออกตามหลักของภาษาศิลปะจาก ความหมายของการเขียนดังกล่าว ทำให้มองเห็นความสำคัญของการเขียนว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่นนักเรียนใช้การเขียนบันทึกความรู้ ทำแบบฝึกหัดและตอบข้อสอบ บุคคลทั่วไปใช้การเขียนเพื่อเขียนจดหมาย ทำสัญญา พิณยกรรม การค้าประกัน เป็นต้น การสะกดคำเป็นสาขาหนึ่งของการเขียน และเป็นทักษะที่สำคัญทางภาษาที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของมนุษย์

นภดล จันทรเพ็ญ (2555, หน้า 91) กล่าวว่า การเขียนคือการแสดงออกในการติดต่อสื่อสาร อย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยอาศัยภาษาตัวอักษรเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความต้องการและความ ในใจของเราให้กับผู้อื่นทราบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า การเขียน หมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความ ต้องการตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เขียน ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือสัญลักษณ์ไปยังผู้อ่านให้ เข้าใจตามจุดประสงค์ที่ต้องการ เพื่อสื่อความหมายและบ่งบอก สื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจได้

4.2 ความสำคัญของการเขียน

การเขียนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อความหมายอย่างหนึ่งของมนุษย์สามารถตรวจสอบได้และคงทนถาวร ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ ความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

เรวดี อาษานาม (2557, หน้า 111) ได้สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้ คือเด็กที่มีความสามารถในการอ่านและประสบความสำเร็จในการเขียนมากจะมีจินตนาการในการใช้ภาษาได้ดีเพราะได้มีโอกาสเรียนรู้แนวทางการใช้คำต่าง ๆ จากสำนวนภาษาในหนังสือต่างๆที่อ่านพบ โดยปกติครูมีการสอนให้เด็กอ่านได้ก่อนจึงให้เขียนคำที่ตนอ่านได้แต่ทักษะในการเขียนเป็นทักษะที่สลับซับซ้อนกว่าทักษะอื่น เด็กจึงจำเป็นต้องมีความพร้อมโดยฝึกทักษะการฟัง การพูด และการอ่านได้ก่อนแล้วจึงเริ่มทักษะการเขียน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานในการ เขียน

และช่วยย้ช่วยให้เขียนด้วยความสนุกสนาน ไม่เบื่อโดยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ฝึกจากง่ายไปหายาก และให้สัมพันธ์กับการพูดและอ่าน

เปรมจิต ศรีสงคราม (2557, หน้า 3) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ 3 ประการดังนี้

1. ใช้เป็นสื่อ ในการเขียนภาษาไทยมีแบบแผนและถ้อยสำนวนสำหรับใช้โดยเฉพาะ ผู้เขียน จะต้องเขียนให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านอ่านด้วยความเข้าใจ และเพื่อสนองความต้องการของผู้เขียนที่ต้องการ ให้ผู้อ่านรู้อะไรบ้าง

2. เป็นการให้ความรู้ การเขียนให้ผู้อื่นอ่านนั้น ผู้เขียนจะต้องมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่ง คือ การให้ความรู้แก่ผู้อ่าน เพื่อเป็นการพัฒนาสติปัญญาให้ก้าวไกลยิ่งขึ้น กล่าวคือเมื่อผู้อ่านอ่านข้อเขียนนั้นแล้ว สามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองได้

3. เป็นการพัฒนาความคิด ผู้อ่านได้อ่านข้อเขียนที่ผู้เขียนเขียนไว้ ข้อเขียนเหล่านั้นได้พัฒนาความคิด ความเข้าใจ ความต้องการของผู้อ่านได้มากน้อยเพียงไร

สำหรับ สนิท ตั้งทวี (2558, หน้า 118) ได้แสดงความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องแสดงออกถึงความรู้ ความคิดและความรู้สึกของมนุษย์
2. เป็นเครื่องมือสำคัญที่แสดงถึงอารยธรรมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย
3. เป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสารของมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ
4. เป็นเครื่องถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สำคัญอันเป็นมรดกทางด้านสติปัญญาของมนุษย์ เช่น วรรณกรรม วรรณคดี ตำนาน ฯลฯ

5. เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เช่น ความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ ฯลฯ

6. เป็นบันทึกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สามารถสืบค้นเพื่อการเรียนรู้ของคนรุ่นหลังได้

7. เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของคนบางอาชีพ เช่น นักเขียนข่าว นักประพันธ์ นักวิชาการ ฯลฯ ส่วน

สนิท สัตโยภาส (2557, หน้า 142) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับ สนิท ตั้งทวี ไว้ดังนี้

1. การเขียนมีความสำคัญในแง่ที่เป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ ใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและสติปัญญาต่อกันและกัน

2. การเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม อันเป็นมรดกด้านภูมิปัญญา ของมนุษย์

3. การเขียนช่วยเผยแพร่และกระจายความรู้ความคิดและข่าวสารได้อย่างกว้างไกล และรวดเร็ว

4. การเขียนเป็นการบันทึกทางสังคมที่ให้คุณค่า อำนาจประโยชน์อย่างมหาศาลแก่ชนรุ่นหลังทั้งปัจจุบันและอนาคต

5. การเขียนสามารถสร้างความรักสามัคคีในมนุษยชาติได้เมื่องานเขียนนั้นมีความหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างความรักเพื่อนมนุษย์เป็นงานเขียนที่สร้างสันติสุขแก่สังคมโลก

6. การเขียนสามารถยึดเป็นงานอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งได้ในปัจจุบัน

7. การเขียนสามารถทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตได้ โดยเฉพาะด้านการศึกษาเล่าเรียน เช่นกัน

สุนีดี ภูจิรัฐาพันธ์ (2558, หน้า 150) ได้อธิบายความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์ ในชีวิตประจำวันและในงานอาชีพ มนุษย์ใช้การเขียนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการและประสบการณ์ หรือจินตนาการในเรื่องต่างๆ ต่อกันและกัน

2. เป็นเครื่องมือบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมและมรดกทางปัญญาของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

3. เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวจิตใจ มนุษย์ใช้การเขียนในการชักจูงเชิญชวนหรือโน้มน้าวจิตใจให้ผู้รับสารยอมรับหรือปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การเขียนบทความให้รักชาติ การเขียนคำขวัญให้รักษาสีงแวดล้อม

4. เป็นเครื่องมือในการให้ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน ในปัจจุบันเราสามารถหาความเพลิดเพลินจากงานเขียนต่างๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องขำขัน

5. เป็นเครื่องมือที่ช่วยแพร่กระจายความรู้ ความคิด ฯลฯ ไปสู่ผู้รับสารได้กว้างไกล และรวดเร็วและที่สำคัญยังคงหลักฐานไว้ให้อ้างอิงได้

6. เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่มีเกียรติและมีชื่อเสียง เช่น นักเขียนบทละคร บทภาพยนตร์ นักเขียนเพลง นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทความ นักเขียนข่าว

7. เป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญา การเขียนต้องอาศัยทักษะทางการฟัง การอ่าน การคิดวิเคราะห์ ซึ่งทำให้ผู้เขียนได้ใช้สติปัญญาในการประมวลความรู้ พินิจพิจารณา ไตร่ตรอง ประมวล ความคิด การเลือกใช้ภาษาเพื่อนำมาถ่ายทอดในรูปแบบของงานเขียนชนิดต่างๆ เป็นการแสดงออกถึงภูมิปัญญาความสามารถของผู้เขียน ดังนั้นการเขียนจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญา

สมบัติ ศิริจันดา (2557, หน้า 88) แสดงความสำคัญของการเขียนซึ่งแสดงโดยสังเขปดังนี้

1. การเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญ

2. การเขียนช่วยในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์จากผู้มีปัญญาสู่ผู้สนใจใคร่ศึกษา

3. การเขียนเป็นเครื่องมือในการปลอบประโลมทางใจ

4. การเขียนเป็นสิ่งที่สะท้อนตัวผู้เขียน ทำให้ทราบได้ว่าผู้เขียนมีความรู้ความคิด ความเชื่อ รวมถึงมีรสนิยมความชื่นชอบอย่างไร

5. เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สรรพวิชาความรู้ และภูมิปัญญาต่างๆที่ถูกสั่งสมมาจากบรรพบุรุษ

สมบัติ ศิริจันดา (2557, หน้า 95-96) กล่าวว่า งานเขียนที่ดีควรพิจารณาจากลักษณะสำคัญ 3 ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ท่วงทำนองการเขียน หมายถึง ลักษณะลีลาเฉพาะตัวในการสร้างสรรค์งานเขียนของผู้เขียนให้มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ ซึ่งท่วงทำนองการเขียนที่ดีนั้นต้องประกอบด้วยความคิดดี มีความแปลกใหม่และเนื้อหาเหมาะสมกับรูปแบบของการเขียน

2. องค์ประกอบของเนื้อหา กล่าวคือ เนื้อหาของงานเขียนมักประกอบไปด้วยย่อหน้าหลายๆ ย่อหน้า ซึ่งย่อหน้าที่ดีควรมี 3 ลักษณะได้แก่ มีเอกภาพ มีสัมพันธภาพ และมีสารัตถภาพ

3. การใช้ภาษา ภาษาคือเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดเนื้อหา อันได้แก่ ถ้อยคำสำนวน โวหาร เครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ ซึ่งผู้เขียนต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับเพศ วัย การศึกษา ตลอดจน ความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งองค์ประกอบของการใช้ภาษาได้แก่ สุนภาพ - เหมาะสม, กระชับ - รัดกุม, ถูกต้อง - ชัดเจน และ สละสลวย - เร้าอารมณ์

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การเขียนมีความสำคัญคือเป็นเครื่องมือสื่อสาร ที่มีบทบาท สำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างมากมาย ที่สำคัญนั้นคือเป็นการสื่อสารที่สามารถแสดงเป็นหลักฐาน บันทึกลายลักษณ์อักษรได้ ซึ่งทำให้เรื่องราว ความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจน ประสบการณ์ยังคงอยู่เป็นทักษะพื้นฐานทักษะอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นการถ่ายทอดความต้องการผ่านตัวอักษร แต่ทั้งนี้การเขียนที่ดีต้องมีทักษะพื้นฐานด้านการฟัง พูด และการอ่านที่ดี จะเป็นการส่งเสริมให้พัฒนาการทางการเขียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

4.3 จุดมุ่งหมายของการเขียน

วรรณิ โสมประยูร (2549, หน้า 74) ได้อธิบายจุดมุ่งหมายการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. เพื่อคัดลายมือหรือเขียนให้ถูกต้องตามลักษณะอักษรให้เป็นระเบียบชัดเจน หรือเข้าใจง่าย
2. เพื่อเป็นการฝึกทักษะการเขียนให้พัฒนาองกงามขึ้นตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้การเขียนสะกดคำถูกต้องตามอักษรวิธีเขียนวรรคตอนถูกต้อง
4. เพื่อให้รู้จักภาษาเขียนที่ดีมีคุณภาพเหมาะสมกับบุคคลและโอกาส
5. เพื่อให้สามารถรวบรวมและลำดับความคิด แล้วจัดบันทึก สรุปและย่อใจความเรื่องที่อ่านหรือฟังได้
6. เพื่อให้สามารถสังเกตุจดจำและเลือกเฟ้นถ้อยคำหรือสำนวนโวหารให้ถูกต้อง
7. เพื่อให้มีทักษะการเขียนประเภทต่างๆ
8. เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
9. เพื่อให้เห็นนความสำคัญและคุณค่าของการเขียนว่ามีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการศึกษาหาความรู้และอื่นๆ

โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล (2557, หน้า 79-80) กล่าวว่า งานเขียนที่ดีนั้นนอกจากศิลปะการใช้ภาษาแล้วยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ดังนี้

1. มีความคิดสร้างสรรค์ งานเขียนที่ควรสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ที่ดีและมีประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องหรือรูปแบบที่แปลกใหม่เสมอไป แต่จะต้องสื่อสารที่เป็นไปในทางบวกมากกว่ามุ่งยุยง ส่งเสริมในทางที่ไม่ดีแก่ผู้อ่าน
2. มีความชัดเจน งานเขียนที่จะสื่อสารได้ตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ควรจะต้องมีความชัดเจนทั้งเรื่องการใช้คำให้ถูกต้องตรงความหมาย และการใช้ภาษาที่ไม่กำกวมหรือชวนให้ตีความได้ หลายประเด็น

3. มีเอกภาพ การเขียนที่ต้องคำนึงถึงเอกภาพ หมายถึง ความเป็นหนึ่งเดียวของเนื้อหาภายในเรื่องไม่ว่าจะเป็นเอกภาพในย่อหน้าหรือเอกภาพของภาพรวมของเนื้อเรื่อง ผู้เขียนที่ดีต้องไม่หยิบ เรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาปะปนในงานเขียนจนทำให้ผู้อ่านสับสน

4. มีสัมพันธภาพ หากเนื้อเรื่องที่เราเขียนมีความยาวหลายย่อหน้า จำเป็นต้องเชื่อมความ แต่ละย่อหน้าให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน รมั้ดระวังอย่าให้เนื้อหาสลับไปมาอันจะทำให้เข้าใจยาก หากจะให้งานเขียนประณีตก็ควรรู้หลักการโครงเรื่องให้ดีด้วย

5. มีสารัตถภาพ การเขียนที่มีการเน้นส่วนสำคัญของเนื้อหาหรือเรียกว่ามีสารัตถภาพนั้นสามารถกระทำได้โดยการหาข้อความที่เหมาะสมมาสนับสนุนความคิดสำคัญเป็นการช่วยเพิ่มน้ำหนักให้อ่านคล้อยตามมากยิ่งขึ้น หรืออาจใช้วิธีเน้นย้ำประเด็นหลักในตอนท้ายเรื่องเป็นการสรุปก็ได้

สุนีตี ภูจิรัฐาพันธ์ (2558, หน้า152-153) กล่าวว่า การเขียนที่ดีคือการเขียนที่มีคุณภาพ มีประโยชน์และคุณค่าในด้านใดด้านหนึ่ง เหมาะแก่การอ่าน และอธิบายลักษณะสำคัญของการเขียนที่ดีไว้ ดังนี้

1. มีความเป็นเอกภาพ คือเขียนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบ การเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องมีใจความสำคัญและจุดมุ่งหมายสำคัญเพียงอย่างเดียว ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ หากจะอธิบายขยายความใดๆ ก็ต้องเป็นไปเพื่อขยายใจความสำคัญ นั้นให้กระจ่างขึ้น

2. มีสารัตถภาพ คือเขียนให้เนื้อหาสาระที่มีคุณค่ามีประโยชน์ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง การเขียนใดๆ ต้องมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งและเขียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นให้ได้ เนื้อหาสาระมี ความหนักแน่นมีความสมเหตุสมผล

3. มีสัมพันธภาพ คือเขียนให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ว่าจะการเขียนนั้น จะเขียนกี่ย่อหน้า แต่ละย่อหน้าต้องมีความเกี่ยวโยงส่งทอดถึงกัน ข้อความและเนื้อเรื่องแต่ละตอนต้อง สอดคล้องกันไปตามลำดับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ

4. มีความกระชับแจ่มชัด คือเขียนให้ความกระชับแจ่มชัดเจเนไม่คลุมเครืออ่านเข้าใจง่าย ความกระชับแจ่มชัดเกิดจากเนื้อหาที่มีเอกภาพ การเรียงลำดับเนื้อหาดี และการใช้ภาษาที่ชัดเจนกระชับรัดกุมและมีความหมายตรงประเด็น

5. มีความคงที่ คือการเขียนที่แสดงแนวคิดที่คงที่ไม่หลากหลายแนวคิด ผู้เขียนจะเสนอ แนวคิดสำคัญในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งเพียงแนวคิดเดียวและรักษาแนวคิดให้คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงจนจบ

6. มีความน่าสนใจชวนติดตาม คือเขียนให้น่าสนใจทำให้มีผู้อ่านติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ อ่านแล้วคิดวิพากษ์วิจารณ์และอยากจะได้อ่านงานเขียนในเรื่องอื่นๆ ของผู้เขียนอีก ความน่าสนใจและชวน ติดตามนั้นอยู่ที่การนำเสนอเนื้อหาที่แปลกใหม่ รวมทั้งมีกลวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจตลอดจนการใช้ ถ้อยคำภาษาที่ดีและเหมาะสมกับเนื้อหานั้น

7. มีความถูกต้อง คือถูกต้องทั้งในด้านข้อมูลและการใช้ภาษา การเขียนเรื่องใดๆ ด้วยจุดประสงค์อะไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือความถูกต้องและข้อมูลเนื้อหาจะต้องไม่บิดเบือนข้อมูลเนื้อหา ทั้งต้อง ใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะของเนื้อหา

8. มีประโยชน์ คือเขียนด้วยจุดมุ่งหมายที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยปราศจากอคติ เนื้อหาและภาษาที่ใช้ต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของงาน

เขียนที่ตื้นนั้นประกอบด้วยเอกภาพ สวรรค์ภาพ และ สัมพันธภาพ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือการใช้ภาษา การแสดงความคิด และรวมทั้งประโยชน์จากงาน เขียน

ดวงใจ ไทยอุบล (2557, หน้า 14) กล่าวว่า จุดประสงค์ของการเขียนที่เกี่ยวข้องกับประเภท ของงานเขียนมีดังนี้

1. เพื่อการเล่าเรื่อง เช่น การเล่าประวัติเล่าประสบการณ์หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ
2. เพื่ออธิบายคำหรือความ เช่น อธิบายการทำอาหาร
3. เพื่อโฆษณาจูงใจ เช่น การโฆษณาสินค้า โฆษณาภาพยนตร์
4. เพื่อปลุกใจ เช่น เพลงปลุกใจ บทความปลุกใจให้รักชาติ
5. เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือแนะนำ เช่น บทความเสนอแนะ
6. เพื่อสร้างจินตนาการ เช่น การเขียนเรื่องสั้น นวนิยาย บทร้อยกรอง
7. เพื่อล้อเลียนเสียดสี เช่น บทความล้อเลียนเสียดสีเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ
8. เพื่อประกาศ เช่น ประกาศแจ้งความ ประกาศเชิญชวน
9. เพื่อวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์เหตุการณ์
10. เพื่อวิจารณ์ เช่น วิจารณ์หนังสือ วิจารณ์บทความ วิจารณ์สารคดีวิจารณ์ตำรา
11. เพื่อทำข่าว เช่น การเสนอข่าวประเภทต่างๆ คือ ข่าวการเมือง ข่าวธุรกิจ
12. เพื่อเขียนเฉพาะกิจ เช่น เขียนจดหมาย เขียนการ์ตูน เขียนธรรมาณัติ

สุนีดี ภูจิราพันธุ์ (2557, หน้า 151-152) อธิบายจุดมุ่งหมายของการเขียนไว้ดังนี้

1. เพื่อเล่าเรื่อง เป็นการเขียนเล่าเรื่องต่างๆ ให้ผู้อ่านทราบ เช่น เล่าเหตุการณ์ เล่าประสบการณ์หรือเล่าประวัติ ผู้เขียนต้องใช้วิธีการเล่าให้ชวนอ่านและเห็นภาพจึงจะทำให้ผู้อ่านสนใจมากขึ้น

2. เพื่ออธิบาย เป็นการเขียนอธิบายแจ่มแจ้งข้อเท็จจริง ความรู้ หรืออธิบายวิธีการหลักเกณฑ์และทฤษฎีต่างๆ มักปรากฏในงานเขียนประเภทวิชาการหรือตำรา การเขียนประเภทนี้ต้องใช้ภาษากระชับรัดกุม ลำดับความอย่างมีขั้นตอนจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3. เพื่อโน้มน้าวใจ เป็นการเขียนเพื่อให้อ่านเกิดความสนใจหรือคล้อยตาม เช่น การเขียน บทโฆษณาสินค้า บทความโน้มน้าวใจ การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจจะต้องใช้ภาษาให้น่าสนใจมีความสละสลวย คล่องจอง สั้นกะทัดรัดและจดจำง่าย

4. เพื่อปลุกใจ เป็นการเขียนในรูปแบบของการปลุกจิตสำนึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเข้มแข็ง พร้อมเพรียง เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเขียนเพื่อปลุกใจจะออกมา ในรูปของบทความ บทเพลง บทละคร บทร้อยกรอง การเขียนลักษณะนี้จะต้องใช้คำที่มีน้ำหนัก ใช้ประโยคสั้นๆ อาจมีการเน้นย้ำและยกตัวอย่างประกอบ

5. เพื่อแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์หรือแนะนำ เป็นการเขียนเพื่อแยกแยะให้เข้าใจรายละเอียดหรือแก่นแท้ของเรื่อง การแสดงทรรศนะหรือนำเสนอความคิดใหม่ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งมักเขียนออกมาในรูปของบทความ การเขียนประเภทนี้ผู้เขียนต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงรวมทั้งใช้ วิจารณ์ญาณที่ถูกต้องยุติธรรมและการใช้ภาษาที่เรียบง่ายกะทัดรัด

6. เพื่อแสดงจินตนาการ เป็นการเขียนสร้างสรรค์ที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ คล้อยตาม ดังนั้นผู้เขียนจึงควรใช้ภาษาที่สร้างภาพพจน์เพื่อจูงใจ การเขียนเพื่อแสดงจินตนาการมักปรากฏ ในรูปของบทร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยายหรือบทละคร

7. เพื่อกิจธุระ เป็นการเขียนที่ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำกิจใดกิจหนึ่ง เช่น การเขียนประกาศ การเขียนจดหมายร้องเรียน การเขียนบัตรเชิญ รูปแบบการเขียนและการใช้ภาษาจะแตกต่างกันไปตามโอกาสและประเภทของกิจนั้นๆ เช่น การเขียนจดหมายราชการต้องใช้รูปแบบที่แน่นอนและใช้ภาษาแบบแผน หรือการเขียนประกาศทั่วไปไม่เน้นรูปแบบ แต่ถ้าเป็นการประกาศอย่างเป็นทางการก็ต้องเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบ เป็นต้น

8. เพื่อล้อเลียนหรือเสียดสี เป็นการเขียนที่ต้องการหยิบยกเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจเป็นส่วน บกพร่องในสังคมมากล่าวตำหนิอย่างนุ่มนวล โดยการแทรกอารมณ์ขันด้วยถ้อยคำภาษาที่เล่นที่จริงไม่ รุนแรง ซึ่งแสดงออกได้หลายวิธี เช่น การเขียนล้อเลียนด้วยภาพและข้อความประกอบ หรืออาจจะเขียนเป็นข้อเขียนสั้นๆ หรือเรื่องราวสั้นๆ

โสภณ สาทรสัมฤทธิ์ผล (2556, หน้า 78-79) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. เขียนเพื่อเล่าเรื่อง เป็นการเขียนที่มุ่งให้ข้อมูลต่างๆ แก่ผู้อ่านเพื่อให้เห็นเหตุการณ์และภาพรวมทั้งได้รับอารมณ์ในสิ่งที่ผู้เขียนได้ประสบมา เช่น เล่าเหตุการณ์ เล่าประสบการณ์ ฯลฯ

2. เขียนเพื่ออธิบายหรือให้ความรู้ เป็นการเขียนที่มุ่งให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านโดยการแจกแจงข้อเท็จจริง อธิบายวิธีการ ลำดับขั้นตอนต่างๆ การเขียนลักษณะนี้มักเป็นงานเขียนเชิงวิชาการ เช่น อธิบายขั้นตอนการตอนกิ่งต้นยางพารา อธิบายการทำขนมขอม่วง อธิบายเทคนิคการถ่ายภาพด้วยกล้อง ดิจิตอล ฯลฯ

3. เขียนเพื่อโฆษณาจูงใจ การเขียนแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวใจ หรือโฆษณาเพื่อให้ ผู้อ่านคล้อยตาม เห็นด้วยหรือเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และทัศนคติ แล้วปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้เขียน เช่น การเขียนคำขวัญเชิญชวนให้ไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเขียนข้อความโฆษณาชวนเชื่อให้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการต่างๆ ฯลฯ

4. เขียนเพื่อปลุกใจ การเขียนประเภทนี้ ผู้เขียนมีเจตนาจะให้ผู้อ่านมีความคิดเห็นเหมือนกับตนเอง หรือปลุกเร้าความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บทความปลุกใจให้คนไทยรู้จักสามัคคี บทความปลุกใจให้ร่วมกันดำรงประชาธิปไตย เป็นต้น

5. เขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น การเขียนลักษณะนี้มักเสนอในรูปของบทความทั่วไป ในเชิง วิพากษ์ วิจารณ์ แนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การแนะนำหนังสือแนะนำสถานที่ การวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล การวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สงบในสังคมไทย ฯลฯ

6. เขียนเพื่อสร้างจินตนาการ เป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตามผู้เขียน โดยที่ผู้เขียนนำเสนอภาพความคิดที่สร้างสรรค์ผ่านการใช้ภาษาซึ่งเลือกสรรแล้วอย่างประณีต เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทร้อยกรอง บทละคร ฯลฯ

7. เขียนเพื่อล้อเลียนเสียดสี เป็นการเขียนที่มุ่งให้ความรู้สึกล้อเลียน เสียดสี ประชดประชัน ท้วงติง เหน็บแนม หรือหยอกล้อด้วยความปรารถนาดี อาจแทรกอารมณ์ขันในการเขียน หรือมีรูปภาพประกอบบ้าง เช่น การเขียนอธิบายภาพการ์ตูนล้อเลียนการเมือง บทละครเสียดสีสังคม การแสดงตลกของนักแสดง ฯลฯ สอดคล้องกับ

สมบัติ ศิริจันดา (2557, หน้า 88-89) ที่ได้อธิบายจุดมุ่งหมายของการเขียนไว้ เช่นกัน ดังนี้

1. เขียนเพื่อเล่าเรื่อง คือ การเขียนเพื่อบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์หรือประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ เช่นการเขียนสารคดี การเขียนข่าว การเขียนอัตชีวประวัติ การเขียนชีวประวัติ เป็นต้น

2. เขียนเพื่ออธิบาย คือ การเขียนเพื่อพรรณนา ชี้แจงบอกขั้นตอนวิธีการ ตลอดจนตอบ ปัญหาข้อข้องใจต่างๆ ให้ผู้อ่านได้เกิดความเข้าใจ เช่น การเขียนชี้แจงขั้นตอนการสลายมีอบที่อำเภอดงบัง การเขียนอธิบายขั้นตอนวิธีการทำงานวิจัย การอธิบายวิธีการทำต้มยำกุ้ง อธิบายวิธีการรับประทานยา หรือ การใช้ยาฆ่าแมลง เป็นต้น

3. เขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น คือ การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนที่มี ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ แนะนำหรือแสดงข้อมูลใหม่ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ ในทางปฏิบัติแก่ผู้อ่าน โดยมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องมีเหตุผลรองรับ เช่น บทความวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ทั้งด้านการเงิน การเมือง สังคม เศรษฐกิจ หรือบทวิจารณ์ต่างๆ ในวงการเมือง วงการ บันเทิง เป็นต้น

4. การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจ คือการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ยอมรับหรือปฏิบัติตาม การเขียนประเภทนี้ผู้เขียนต้องสามารถสร้างแรงจูงใจต่อ ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ โทษ ข้อดีและข้อเสียต่างๆ ประกอบการชักจูงใจ ซึ่งต้องมีการ แสดงเหตุผล การเปรียบเทียบ การยกตัวอย่าง ให้ผู้อ่านได้เห็นอย่างชัดเจน การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจ สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะดังนี้

1) การเขียนเพื่อโฆษณา คือการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านสนใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการ อาจต้องการให้สนใจหรือเร่งเร้าให้ปฏิบัติก็ได้ เช่น โฆษณาขายสินค้า โฆษณาหาเสียง การรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น

2) การเขียนเพื่อปลุกปลอบใจ คือ การเขียนเพื่อกระตุ้นความรู้สึกให้คล้อยตาม หรือให้เกิดร่วมกัน เช่น การเขียนเพื่อให้รักชาติรักแผ่นดิน การเขียนเร้าใจให้ต่อสู้เพื่อความยุติธรรม

3) การเขียนเพื่อจรรโลงใจให้แง่คิด คือการเขียนเพื่อให้แง่คิดหรือยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้ดีขึ้น สร้างจิตสำนึกในทางที่ดีที่งาม เช่น การเขียนคำสั่งสอน คำชี้แนะ หลักธรรมะ เป็นต้น

5. การเขียนเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน คือ การเขียนเพื่อให้ผู้อ่านผ่อนคลาย ความเครียดของสมอง มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินเจริญใจ เกิดความซาบซึ้งประทับใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1) การเขียนเพื่อสร้างจินตนาการ คือ การเขียนที่สร้างจากจินตนาการของผู้เขียน และ ต้องการให้ผู้อ่านได้อ่านและจินตนาการตามเรื่องราวที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ เช่น นิทาน นิยาย นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เป็นต้น

2) การเขียนเพื่อเสียดสี ยั่วล้อ คือ การเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนาน เช่นเดียวกัน โดยผู้เขียนจะเขียนเสียดสีหรือยั่วล้อสังคม บุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยมุ่งเอาความสนุกสนานเป็นหลัก ไม่ได้หวังให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งในการเขียนอาจมีการสอดแทรกคติ ข้อเตือนใจหรือแนวคิดที่ไม่หนักสมองมากนัก รูปแบบการเขียนประเภทนี้อาจใช้ลักษณะของตัวอักษร

บรรยายภาพประกอบเช่นในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือเขียนเป็นเรื่องราวแบบร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้จากแนวคิดจุดประสงค์ของการเขียนที่มีผู้กล่าวไว้ข้างต้นว่ามีความสอดคล้องกัน และเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของการเขียนนั้น สัมพันธ์กับการใช้ภาษา และรูปแบบงานเขียน ดังนั้นผู้เขียนมีจุดประสงค์ในการเขียนอย่างไร ก็เขียนให้สอดคล้องตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงจะทำให้งานเขียนประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการเขียน เพื่อเป็นการฝึกทักษะการเขียนประเภทต่างๆ เข้าใจง่าย พัฒนาตามควรแก่วัยเหมาะสมกับบุคคลและโอกาสมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการศึกษาหาความรู้ และเพื่อคัดลายมือหรือเขียนให้ถูกต้องตามลักษณะอักษร จนวนรบรมและลำดับความคิดได้

4.4 ประโยชน์ของการเขียน

เปรมจิต ศรีสงคราม (2556, หน้า 12) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเขียนไว้ดังนี้

1. ทำให้มีการพัฒนาความคิด ประสบการณ์ที่ผู้เขียนพบมาและเขียนให้ผู้อื่นอ่าน เมื่ออ่านแล้วจะได้ความรู้ทางปัญญา สามารถนำความรู้ที่ได้มานั้นไปพัฒนาความคิดให้ก้าวไกลไม่สับสนในขณะเดียวกันก็นำความรู้นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมต่อไป

2. ทำให้เขียนได้ถูกต้อง ข้อความใดๆ ก็ตามไม่ว่าจะเป็นการเขียนจดหมาย เขียนเรียงความ เขียนย่อความ เขียนบันทึกข้อความ เขียนคำโฆษณา ที่ได้อ่านนั้นจะช่วยทำให้เขียนได้ถูกต้องในเรื่องตัวสะกดการันต์และในแต่ละครั้งที่อ่านจะช่วยให้อ่านจำคำต่างๆ ได้แม่นยำขึ้น

3. เกิดข้อคิดเห็นและความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการอ่านข้อเขียนแบบต่างๆ ในบางครั้งผู้อ่าน สามารถนำความรู้เหล่านั้นไปเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต

4. ทำให้มีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ในการอ่านข้อความที่เขียนในบทความ สารคดี หนังสือพิมพ์ฯลฯ นั้นผู้อ่านจะได้ความรู้ใหม่ๆ คำศัพท์ใหม่ๆ สำนวนใหม่ๆ ที่ผู้อ่านไม่เคยพบมาก่อน และสามารถนำมาใช้ได้ต่อเมื่อได้พิจารณาแล้วว่า สิ่งที่อ่านนั้นให้ประโยชน์ในขณะเดียวกันคำศัพท์ใหม่ๆ นั้น จะต้องเป็นคำสุภาพและไพเราะด้วย

สมบัติ ตัญตรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2557, หน้า 9) กล่าวถึงประโยชน์ของการเขียนไว้ดังนี้

1. การเขียนช่วยสร้างเสริมปัญญา บุคคลใช้สติปัญญาในการกระทำข้อมูลที่ได้รับพร้อมกับ จัดระบบเพื่อส่งออกด้วยการเขียน

2. ช่วยสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

3. ช่วยถ่ายทอดความเข้าใจ และประสบการณ์ของบุคคลไปสู่สังคม

4. ช่วยผ่อนคลายและระบายความรู้สึก

5. ช่วยบันทึกผลการค้นคว้า

6. ช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาคน

ศ.นพ.ประเวศ วะสี (อ้างใน สมบัติ ศิริจันดา. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. 2558, หน้า 94-95) กล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้เขียนจะได้รับจากการเขียนโดยสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ตนเอง ถ้ามีการเขียนจำเป็นต้องมีหลักฐานข้อมูลอ้างอิง ทำให้เราต้องพิถีพิถันตรวจสอบ เพราะฉะนั้นการเขียนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพัฒนาตนเองพัฒนาปัญญาของ

ตนเอง และ ในทางวิชาการที่จำเป็นต้องเขียนยังต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่าถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่มีอะไรเป็นหลักฐานอ้างอิง เป็นต้น

2. การเขียนได้เป็นความสุข คือ เมื่อทุกคนเขียนออกมาได้แล้วจะมีความสุขเหมือนกับเราได้ประสบความสำเร็จบางอย่างจากความสามารถ สติปัญญาของเราเองทั้งหมด ซึ่งเป็นความสุขจากการเขียนเกิดขึ้นได้ด้วยกรณีดังนี้ ความสุขเกิดจากความแจ่มแจ้ง ความสุขเกิดจากความสำเร็จ และความสุขเกิดจากการช่วยให้ผู้อื่นเขารู้ความจริง

3. นำไปสู่การพัฒนาจิตวิญญาณ การเขียนสามารถจรรโลงใจของคนอ่านให้สูงขึ้น ระลึกถึงแต่สิ่งที่ดีงาม มุ่งทำแต่ความดี ดังนั้นการเขียนที่ดีจะเป็นพลังที่ช่วยพัฒนาคน เมื่อคนทุกคนเป็นคนดี สังคมก็ดี ประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง จากแนวคิดดังกล่าวเห็นได้ว่า การเขียนทำให้ผู้เขียนได้พัฒนาความรู้คือเสริมสร้าง สติปัญญาความคิด พัฒนาด้านจิตใจคือผ่อนคลายถ่ายถอดอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงได้รับความสุขที่เกิดจากการเขียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการเขียน เพื่อเป็นการฝึกทักษะการเขียนประเภทต่างๆ เข้าใจง่าย พัฒนาตามควรแก่วัยเหมาะสมกับบุคคลและโอกาสมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการศึกษาหาความรู้ และเพื่อคัดลายมือหรือเขียนให้ถูกต้องตามลักษณะอักษร จนวนรวบรวมและลำดับความคิดได้

4.5 ปัญหาของการเขียน

การเขียนสะกดคำ เป็นปัญหาที่สำคัญของนักเรียนและครูสอนภาษาไทยเป็นอย่างมาก และจากการศึกษาพบว่า สาเหตุของการเขียนสะกดคำผิด มีดังนี้

กรรณิการ์ พวงเกษม (2556, หน้า 183) ได้อธิบายถึงปัญหาในการสอนเขียนมีหลายลักษณะ ดังนี้

1) การเขียนพยัญชนะ สระ และคำได้มากเป็นนักเรียนที่เริ่มต้นเรียนได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2) การสะกดคำผิด เช่น วางวรรณยุกต์ไม่ถูกที่คำพ้องเสียง เขียนคำใช้ตัวสะกดไม่ตรงมาตราตัวสะกดผิด เขียนคำที่มีตัวการันต์ผิด คำที่สระเสียงสั้นและเสียงยาวเขียนสลับกัน เขียนคำควบกล้ำผิดเขียนพยัญชนะบางตัวในคำเบียดกันบางตัวห่างออกไป และเขียนคำที่มาจากภาษาต่างประเทศผิด

3) เว้นวรรคตอนย่อหน้าไม่ถูกต้อง

4) ใช้คำไม่เหมาะสม นำภาษาพูดมาใช้เป็นภาษาเขียน

5) เขียนคำที่อักษรย่อไม่ถูกต้อง

6) ลำดับความคิดในการเขียนไม่ได้

7) ลายมืออ่านยาก

8) ไม่มีความคิดในการเขียน

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาที่สำคัญของการเขียนสะกดคำผิด ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ตัวนักเรียนเองและวิธีการสอนของครู ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรตระหนักถึงปัญหาเหล่านั้นเป็นสำคัญ

ชานี (Shane, 1961, p 84) ให้ความเห็นว่าสาเหตุการเขียนสะกดคำผิด มีปัญหาหลายทางและแบ่งได้เป็น 2 สาเหตุ คือ ปัญหาโดยทั่วไปซึ่งเกี่ยวกับนักเรียนไม่พัฒนาความสามารถของตนเองมีความสนใจน้อยและปัญหาเฉพาะบุคคลนั้นเกี่ยวกับความบกพร่องทางสายตาความสามารถในการอ่านออกเสียงความสามารถทางสมองและใช้ภาษา 2 ภาษา

ฟิตซ์เจอร์ลด์ (Fitzgerald, 1964, p 34) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาในการเขียน สะกดคำผิดว่า มีสาเหตุมาจากนักเรียนไม่สนใจต่อการสะกดคำและวิธีสอนของครูไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ครูไม่เตรียมการสอน นักเรียนไม่ได้รับการสอนสะกดคำที่ถูกต้อง ไม่รู้วิธีการ สะกดคำจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเขียนสะกดคำผิด เกิดจากหลายสาเหตุ สรุปได้ดังนี้

- 1) ความบกพร่องจากสภาพร่างกายของนักเรียน เช่น สุขภาพไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องด้านการได้ยิน การพูด และสายตา
- 2) นักเรียนขาดการสังเกต ไม่พิจารณาถึงหลักเกณฑ์ การเขียนให้รอบคอบ
- 3) นักเรียนพบเห็นคำที่เขียนผิดบ่อยจากสื่อมวลชนต่าง ๆ
- 4) วุฒิภาวะและสมองของนักเรียน
- 5) นักเรียนเขียนสะกดคำโดยเทียบเสียงกับภาษาถิ่น ทำให้เขียนสะกดผิด
- 6) นักเรียนไม่รู้หลักภาษาไทย ไม่ทราบความหมายของคำ
- 7) ครูขาดความเอาใจใส่ในการตรวจงานเขียนของนักเรียน เมื่อพบคำผิดไม่แก้ไขให้ถูกต้อง
- 8) ครูไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการสอนให้ นักเรียนเขียนสะกดคำ จึงทำให้นักเรียนไม่ได้รับแรงจูงใจในการฝึกเขียนสะกดคำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินสรุปได้ว่าปัญหาในการสอนเขียนมีหลายลักษณะ คือ การสะกดคำผิด เว้นวรรคตอนย่อหน้าไม่ถูกต้อง ใช้คำไม่เหมาะสม เขียนคำที่อักษรย่อไม่ถูกต้อง ลำดับความคิดในการเขียนไม่ได้ ซึ่งมาจาก ความบกพร่องจากสภาพร่างกายของนักเรียน เขียนสะกดผิด ไม่รู้หลักภาษาไทย ไม่ทราบความหมายของคำ และความพร้อมวุฒิภาวะและสมองของนักเรียน

4.6 การวัดและประเมินผลการเขียน

กรรณิการ์ พวงเกษม (2533, หน้า 37) ได้เสนอแนะวิธีการวัดผลด้านการเขียนเรียงคำ กลุ่มคำ การเขียนประโยคให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น การเขียนบรรยายภาพ เขียนเรื่องจากภาพ เขียนเรื่องจากคำ เขียนเรื่องจากประสบการณ์โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย โดยใช้ข้อสอบอัตนัยและตรวจให้คะแนนโดยวิธีการจัดอันดับคุณภาพ วิธีนี้เป็นวิธีที่วัดได้ถูกต้องที่สุดเพราะสามารถวัดนักเรียนได้ตรงจุดมุ่งหมาย แต่มีปัญหาด้านการวัดผล คือ เรื่องความยุติธรรมในการให้คะแนนต้องเสียเวลา

2. ประเมินผลด้วยข้อสอบปรนัยตามแนวของ E.T.S.(Education Testing Service) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องการทดสอบที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง เป็นการวัดความสามารถด้านการเขียนดังนี้

- 1) ด้านความสามารถในการเขียน
- 2) ด้านความสามารถในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ
- 3) ด้านการรวบรวม และจัดระเบียบความคิดสมเหตุสมผล

4) ด้านความสามารถในการใช้ถ้อยคำสำนวนให้เหมาะสมกับความหมาย
เสาวลักษณ์ รัตนวิซซ์ (2556, หน้า 54 - 55) ได้กำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการเขียนเรื่อง ไว้ดังนี้

1. การลำดับเรื่อง ได้แก่การเรียบเรียงเนื้อความอย่างต่อเนื่อง ไม่สับสน
2. การลำดับความคิด ได้แก่ การสื่อความคิดที่ชัดเจน ผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจถึงความต้องการของผู้เขียน
3. การใช้ภาษา ได้แก่การใช้คำ การผูกประโยค การสะกดคำ ไวยากรณ์ใช้อย่างถูกต้อง
4. การสื่อความหมาย ได้แก่การเขียนที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องทั้งหมดได้

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารองค์กรนอกจากผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในองค์กร สมาชิกหรือบุคคลในองค์กร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปได้ด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีการที่จะให้มีการยอมรับและความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร มีแนวความคิดหนึ่งของการบริหารก็คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participative management) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรจะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเอง และการควบคุมบุคคล ให้รู้จักพัฒนาบุคลิกภาพขององค์กรจะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองและการควบคุมบุคคล ให้รู้จักพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในด้านการตัดสินใจ การแสดงออกเทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานกระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารในองค์กร การบริหารแบบมีส่วนร่วม เกิดจากแนวคิดที่ว่าบุคคล มีความสามารถในการควบคุมตนเอง และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารองค์กร ทั้งในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การปฏิบัติงานการ ประเมินผล การแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะคำนึงถึงความสำคัญของผู้ร่วมงานทุกระดับให้ความสำคัญของกลุ่มมากกว่าตัวบุคคล โดยเชื่อว่าการทำงานกลุ่มจะก่อให้เกิดผลงานที่ดีกว่าการทำงานส่วนบุคคล

อูตรักษ์ คำลุน (2554, หน้า 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กร จะช่วยสร้างความสามัคคี ช่วยให้ทราบถึงความต้องการของบุคลากรทั้งหมด และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้นลดความเฉื่อยชาในการทำงาน การย้ายงานและการหยุดงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการช่วยลดความขัดแย้งและความต่อต้านจากพนักงานระดับล่างและช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และทำให้สุขภาพจิตในองค์กรดีขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์กร เป็นสร้างหลักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กรและยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงานมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและทะนุถนอม รวมทั้งทำให้พนักงานรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ดังนั้นจึงเกิดความกระตือรือร้นขึ้นในสถานศึกษาที่ผู้บริหารได้ให้มีส่วนร่วมในการทำงานในครั้งนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความสามัคคี ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมดและช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการทำงาน การย้าย

งานและการหยุดงาน ดังนั้นการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารจะต้องจัดการให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่และในสถานศึกษาการจัดการศึกษาจะต้องมีการจัดโดยกระจายอำนาจให้ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบได้ทำงานในหน้าที่ของตนเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การประสานงาน ตลอดจนการประเมินผลในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาด้วยความเสียสละเต็มใจ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจะช่วยให้การตัดสินใจละเอียดถี่ถ้วน มีโอกาสผิดพลาดน้อย ก่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยงาน ซึ่งถ้าหากประชาชนมีแนวคิดเช่นนี้เป็นส่วนมากก็จะทำให้สังคมเข้มแข็ง และจะเป็นฐานสำคัญของการประเมินเพื่อหาแนวทางปรับปรุงและแก้ไข เมื่อประเมินแล้วสามารถนำมาพัฒนาในโรงเรียนได้ต่อไป ดังนั้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมสู่การประเมินหลักสูตรเพื่อคุณภาพของสถานศึกษา จะต้องมีความสอดคล้องในทุกๆ ส่วนไม่จะเป็นการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหาร ถ้าทำได้ในทุกๆ ส่วนก็สามารถที่จะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและโรงเรียนจะมีการพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

5.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรในปัจจุบันนั้น นอกจากผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในการองค์กรแล้ว สมาชิกหรือบุคคลในองค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปได้ด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีการที่ทำให้มีการยอมรับและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ที่อยู่ในองค์กร แนวความคิดหนึ่งของการบริหารก็คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา ทั้งนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2550, หน้า 36) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงวิธีการบริหารโดยการพิจารณาในการสมัครใจของประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการใดโครงการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาชาติ มิได้มุ่งหวังจะเปลี่ยนโครงการนั้น

อมพรธณ (2550, หน้า 23) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการมามีส่วนร่วมได้ ส่วนเสีย ร่วมคิด ร่วมวางแผนโครงการร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมติดตามประเมินโครงการ ร่วมรับผิดชอบ ช่วยเหลือสนับสนุนด้วยความเต็มใจสมัครใจ ตั้งใจอย่างจริงจัง เพื่อมุ่งหวังให้โครงการนั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนด

ไพโรจน์ มินสาคร (2550, หน้า 48) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กร เข้ามาเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจด้วยความเป็นมิตรหรือด้วยมีเป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้บริหารและสมาชิกหรือกลุ่มสมาชิกที่จะปฏิบัติงานร่วมกันคิดตัดสินใจในการสร้างสรรค์งาน โดยมีการประสานงานจากบริหารงานทุกเรื่อง ไม่ใช่การชี้แนะให้ปฏิบัติตาม หรือประสานงานร่วมกันเฉพาะบางงาน แต่เป็นการ

ร่วมกันอย่างอิสระในการคิด ในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานในผลประโยชน์ตามเป้าหมายที่วางไว้ และร่วมเผชิญต่อการประเมินงานจนเกิดการยอมรับ

วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์ (2550, หน้า 10) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารหน่วยงานอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ จัดให้มีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และให้ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน

พรพิสมัย น้อยบัวทิพย์ (2551, หน้า 5) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ (2551, ออนไลน์) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคลแต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

กิตติ คาภูษา (2552, หน้า 65) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้รูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมกันตัดสินใจ กำหนดนโยบายและกิจกรรมการบริหารงานโรงเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมเข้าไปพิจารณาผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงนโยบายใหม่ในครั้งต่อไปด้วย

บวรลักษณ์ ศักดิ์วีไลพร (2553, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารโดยให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากการจัดการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมดำเนินการให้การสนับสนุนด้านกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ พร้อมทั้งร่วมกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

อุตรรักษ์ คำลุน (2554, หน้า 19) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสร้างความร่วมมือกันของผู้บังคับบัญชา กับสมาชิกในองค์กร ในการคิดและตัดสินใจร่วมกันวางแผน ร่วมมือปฏิบัติงาน ร่วมมือในการรับผลประโยชน์ การติดตาม ประเมินผล โดยการแบ่งอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำพาองค์กรสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติการตมณี นิคกรมย์ (2555, หน้า 9) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานนั้นมาร่วมกันทำ ร่วมกันคิด ทำด้วยความเต็มใจงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participative management) คือ กระบวนการของการให้อำนาจผู้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบุคคลการบริหารแบบมีส่วนร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความ

เชี่ยวชาญของพวกเขาก็ในการแก้ปัญหาของบริหารที่สำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารของพวกเขาก็ให้เข้ากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของพวกเขา ประการสุดท้าย การบริหารแบบมีส่วนร่วม ต้องการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร ไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย เราจะพิจารณาถึงรายละเอียดของสัญลักษณ์เหล่านี้แต่ละอย่าง

สุเทพ เชาวลิต (2556, หน้า 148) การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการบริหารจัดการอย่างหนึ่งที่มีผู้อยู่ปฏิบัติในองค์กรมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น ร่วมทำร่วมรับผิดชอบ ร่วมกับผู้บริหารเพื่อบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม (2556, หน้า 13) การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีหน้าที่รับผิดชอบ วิธีการดำเนินการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามแผนโครงการ โดยร่วมมือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร การได้รับผลประโยชน์การทำหน้าที่ในการประเมินผลในการดำเนินการตามโครงการต่างๆ

Cohen & Uphoff (1977, p 6) ได้กล่าวว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และวิธีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ โดยการร่วมมือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Yadav (1980 อ้างถึงใน นภาพร ทองเก่งกล้า, 2551, หน้า 43-44) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการร่วมมือของประชาชน ด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้น ต้องประกอบด้วย

1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
2. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนโครงการพัฒนา
3. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ และแผนงานการพัฒนา
4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่มีหน้าที่รับผิดชอบ วิธีการดำเนินการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ โดยการร่วมมือหรือสนับสนุนด้านทรัพยากร การได้รับผลประโยชน์การทำหน้าที่ในการประเมินผล ในการดำเนินการตามโครงการต่างๆ ร่วมกัน

5.2 ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

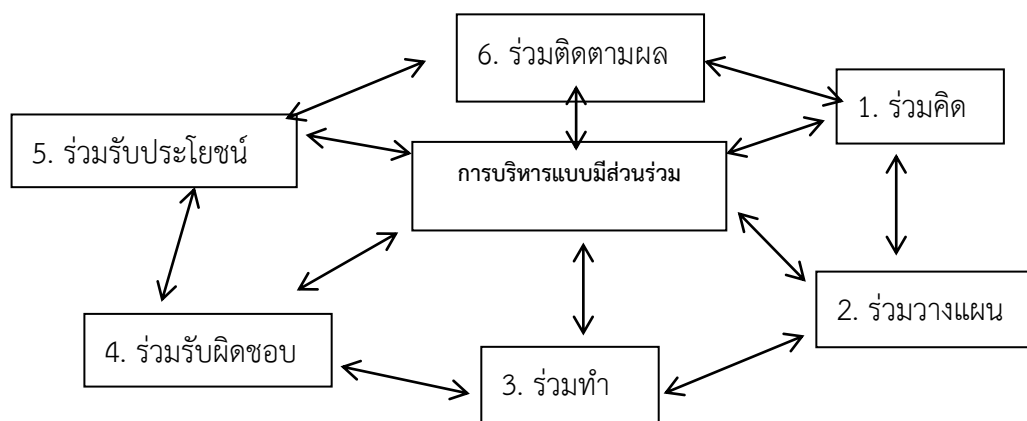
การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์กรเป็นอย่างมาก เพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกผูกพันและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ร่วมกันตัดสินใจ ดำเนินงานให้องค์การประสบผลสำเร็จต่อไป การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นความพยายามที่จะจูงใจให้ผู้ที่ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันพัฒนางานด้วยความเต็มใจ ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมผู้ประเมินได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ไพโรจน์ มินสาคร (2550, หน้า 53-55) กล่าวถึง ความสำคัญและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนว่า เป็นภารกิจหน้าที่ที่ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการโรงเรียนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อให้เห็นว่าบุคลากรในโรงเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานแต่ละด้านอย่างไร โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมประเมินผล

นภาพร ทองเก่งกล้า (2551, หน้า 50) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จะก่อให้เกิดบุคลากรรักงานในองค์กรการซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของงานโดยตรง

อุตรรักษ์ คำลุน (2554, หน้า 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่องานที่ปฏิบัติและต่อองค์กร ส่งผลให้เกิดความทุ่มเทในการทำงาน ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้การแบ่งปันอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารให้สมาชิกในองค์กรก็จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่มหรือองค์กร มีความรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่มหรือองค์กร ส่งผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและเป็นพื้นฐานของการทำงานเป็นทีม

สุเทพ เชาวลิต (2556, หน้า 155) กล่าวว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมนี้ จะเน้นความสำคัญการสร้างแรงจูงใจ และเสริมแรงในการทำงานของผู้ปฏิบัติหรือทีมงาน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมวางแผนถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 9 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม มีความสำคัญคือ การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสามัคคีหรือการทำงานในหมู่คณะ เกิดความรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานต่อองค์กร ส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการทำงาน ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการแบ่งปันอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารให้สมาชิกในองค์กรก็จะช่วยให้บุคลากรในองค์กร มีความรู้สึกดีในการทำงานร่วมกัน รู้สึกเป็นการทำงานเป็นทีมหรือองค์กรเดียวกัน ส่งผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี และเป็นรากฐานกำลังของการทำงานเป็นทีม

5.3 รูปแบบและขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุม การปฏิบัติการในองค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร หรืออีกความหมายหนึ่งคือ กระบวนการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นผลสำเร็จด้วยการใช้บุคคล และทรัพยากรต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุซึ่งเป้าหมายของความต้องการทรัพยากรในการบริหารที่เป็นส่วนของบุคคลในแต่ละระดับการปฏิบัติมีส่วนร่วมในระบบการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และควบคุม การปฏิบัติในแต่ละส่วนๆ อย่างเต็มความสามารถ ทั้งในทิศทางเพื่อการปฏิบัติด้านเดียว หรือการนำเสนอซึ่งความคิดในการดำเนินการตามกระบวนการนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 81) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญทุกขั้นตอนของการทำงานได้แก่

1. ร่วมริเริ่ม คือ เป็นผู้ริเริ่มให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา
2. ร่วมนำทางความคิด คือ เป็นผู้นำทางความคิด ทางกรกระทำ ทางกรกระตุ้นในกลุ่มสมาชิกให้เห็นความสำคัญของกิจกรรมที่ทำ
3. ร่วมเป็นกรรมการและร่วมเป็นสมาชิก คือ เป็นผู้ร่วมอยู่ในคณะทำงานทุกขั้นตอน
4. ร่วมซักชวนหรือเป็นผู้ร่วมแนะนำให้ผู้อื่นเห็นประโยชน์ที่ได้รับ
5. ร่วมประชุม คือ เข้ามาประชุมหาแนวทาง หรือวางแผนงานและนโยบาย
6. ร่วมแสดงความคิดเห็น คือ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ
7. ร่วมประสานงาน คือ ร่วมประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ
8. ร่วมแรง คือ เข้าร่วมทำงานที่ต้องออกแรงกายแรงใจในการดำเนินงาน
9. ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ คือ นำวัสดุ อุปกรณ์ ที่ตนมีอยู่เข้าสมทบสนับสนุน
10. ร่วมประเมินผล คือ เข้าร่วมตรวจสอบในการดำเนินงาน
11. ร่วมติดตามผล คือ ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน
12. ร่วมดูแลรักษา ทะนุบำรุง หรือร่วมเป็นเจ้าของ

Cohen & Upholf (1980 อ้างถึงใน ประภาพร ศรีสถิตธรรม, 2543, หน้า 24-25) กล่าวว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making) คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้กับโครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ จะรวมทั้งผลประโยชน์ไปทางบวก

และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์และโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตคือ ความเห็น (View) ความชอบ (preference) และความคาดหวัง (expectation) จะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

Caldwell & Spink (1990 อ้างโน นภาพร ทองเก่งกล้า, 2551, หน้า 51) กล่าวถึง วงจรการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ว่ามีลักษณะที่สำคัญคือ

1. เป็นกระบวนการที่กำหนดจุดหมายของโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การวางแผน การงบประมาณ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล ในเชิงบูรณาการที่แตกต่างจากกระบวนการที่ใช้อยู่เดิม ซึ่งมักไม่เป็นระบบ แยกส่วน ก่อให้เกิดความสับสนและความไร้ประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน และชุมชนที่เหมาะสม มีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจน

3. เน้นหน้าที่หลักของโรงเรียน คือ การเรียนการสอน และการบริหารแผนงานที่สอดคล้องกับรูปแบบปกติของงานในโรงเรียน ซึ่งวงจรการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มี 6 ขั้นตอน คือ

- 3.1 การกำหนดจุดหมายและระบุความต้องการ
- 3.2 การกำหนดนโยบาย (จุดหมายและแนวทางอย่างกว้าง)
- 3.3 การกำหนดแผนงาน
- 3.4 การจัดทำแผนและอนุมัติงบประมาณแผนงาน
- 3.5 การนำไปปฏิบัติ
- 3.6 การประเมินผล

Devit & Newstrom (1985 อ้างถึงใน โสภณ มีนา, 2551, หน้า 23-24) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีส่งเสริมการบริหาร โดยการมีส่วนร่วมไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การให้คำปรึกษากลุ่ม เป็นวิธีการที่หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นเสนอแนะเพื่อร่วมกันคิด ตัดสินใจที่จะกระทำจะเลือกปฏิบัติ วิธีนี้สร้างบรรยากาศแห่งความคุ้นเคยใกล้ชิดได้ดี

2. การจัดการเชิงประชาธิปไตย เน้นวิธีการที่ผู้นำใช้วิธีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตัดสินใจด้วยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานมีอิสระเสรีภาพสูง

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงาน หรือกรรมการเฉพาะกิจ หรือกลุ่มสร้างเสริมคุณภาพ (QCC)

4. การรับฟังความคิดเห็น จะเปิดรับฟังความคิดเห็นในการปรับปรุงงานทุกงาน และถือหลักการว่ากระตุ้นให้มีการออกความคิดเห็นอย่างน้อย 54 คน จาก 100 คน

5. คณะกรรมการระดับกลาง เป็นคณะกรรมการระดับการจัดการฝ่ายต่างๆ และระดับต่างๆ ที่จะให้ผู้ปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมเป็นทวีคูณในการบริหาร (multiple management)

6. อุตสาหกรรมประชาธิปไตย เป็นวิธีให้โอกาสกับการเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งอยู่ในคณะกรรมการการบริหารระดับต่างๆ ตามความจำเป็นและความสมควรของหน่วยงานนั้น ๆ (codetermination)

7. ผู้ปฏิบัติงานเป็นเจ้าของแผนปฏิบัติงาน วิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสในการร่วมเป็น คณะทำงาน คณะกรรมการ หรือสมาชิกกลุ่ม (QC) กลุ่มเหล่านี้มีส่วนกำหนดแผนปฏิบัติงานเป้าหมาย นโยบายในการทำงานให้สอดคล้องกับองค์กร

Swansbuarg (1996: 391-394 อ้างถึงใน วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์, 2550, หน้า 16-17) ศาสตราจารย์ผู้บริหารทางการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลแห่งวิทยาลัยทางการแพทย์จอร์เจีย ได้แบ่ง องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

1. การไว้วางใจกัน (trust) ให้แนวคิดว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของการมีส่วนร่วมผู้ร่วมงานหรือ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์ เรียบร้อย หากได้รับการยอมรับไว้วางใจจาก ผู้บริหาร

2. ความยึดมั่นผูกพัน (commitment) ให้แนวคิดว่าคุณคนไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือ ผู้ปฏิบัติงานต้องการความยึดมั่นผูกพัน ผู้บริหารควรที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือและฝึกอบรมแก่ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานต้องมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับผู้บริหาร ประสบการณ์ในการเข้า มามีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความขยันหมั่นเพียร อุทิศสหากรรม ผลผลิตในการ ทำงานมากขึ้น จะเห็นได้ว่าภายใต้การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะทำให้เกิดความยึดมั่นผูกพันโดยไม่ ทำให้เกิดโทษ

3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (goal and objective) ให้แนวคิดว่าการ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการร่วมกันปรับปรุง พัฒนาเป้าหมายขององค์กร ย่อมจะขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ถ้าทุกคนมีเป้าหมายและ วัตถุประสงค์เดียวกัน มีการทำงานที่มีทิศทางเดียวกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน

4. ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (autonomy) ให้แนวคิดว่าเป็นภาวะที่มีความ เป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีอำนาจหน้าที่และความสามารถในการทำงาน สำหรับงานของแต่ละบุคคล ผู้ปฏิบัติงานต้องการความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และในการตัดสินใจในงานของตนเอง ซึ่งจะทำให้มีความทุ่มเทและเต็มใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เต็มความรับผิดชอบที่ตนได้รับ

Brown (1998, p 232) แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการ ตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและ การประสานงาน

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ดังนั้น การมีส่วนร่วมควรเริ่มตั้งต้นกระบวนการ คือ ตั้งแต่การกำหนดปัญหาเพื่อนำไปสู่การ ร่วมคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ร่วมวางแผนในการแก้ปัญหา แล้วร่วมตัดสินใจร่วมรับ ผลประโยชน์ และสุดท้ายร่วมในการประเมินผลด้วยกัน

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการทำงานอย่างมีระบบและการทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมาย โดยมีการวางแผนเป็นขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีแผนปฏิบัติงานวางนโยบาย เป้าหมายในการทำงาน ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ง่ายขึ้นในองค์กร

5.4 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการบริหาร แม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นที่ยอมรับและมีความสำคัญต่อการบริหารงานตามวิทยาการสมัยใหม่และนักบริหารทุกองค์กรต่างต้องการให้เกิดบรรยากาศการทำงานเช่นนี้ก็ตาม แต่บรรยากาศเช่นนี้มีใช้จะเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความปรารถนาร่วมกันที่จะเกิดการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมจึงจะเกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายไม่พึงปรารถนาจะให้เกิดการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมย่อมจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยทั้งสองดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารและเป็นประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นภาพร ทองเก่งกล้า (2551, หน้า 54) กล่าวว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้สามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาดีขึ้น ความผูกพันของผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น ผู้ร่วมงานไว้วางใจฝ่ายบริหารงานมากขึ้น การทำงานเป็นทีมดีขึ้น ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น

โสภณ มีนา (2551, หน้า 18) สรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น เมื่อผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงเขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงก็จะหมดไป
2. ความผูกพันของบุคคลในองค์กรมีมากยิ่งขึ้น เพราะสมาชิกรู้สึกถึงความสำคัญและคุณค่าในองค์กร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน มีความราบรื่นมากขึ้น ความไม่พอใจ ความขัดแย้งของผู้บริหารและเพื่อร่วมงานลดลง
4. ผู้ร่วมงานมีความไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น เพราะผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้ความต้องการของฝ่ายบริหาร ทำให้มีความไว้วางใจมากขึ้นมีผลไปสู่ความรับผิดชอบความให้เกียรติกัน และมีความเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา
5. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพมากขึ้น เพราะการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นการรวบรวมความรู้ความสามารถของผู้รู้ในหลายสาขาที่แตกต่างกัน มาเป็นข้อมูลทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
6. การบริหารมีความง่ายขึ้น เพราะผู้ร่วมงานไว้วางใจผู้บริหาร ยอมรับการเปลี่ยนแปลง การควบคุมงานน้อยลง สมาชิกมีความรับผิดชอบมากขึ้น
7. การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น เป็นการพัฒนาการสื่อสารแบบสองทางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

ทิพวัล มลิแสง (2553, หน้า 5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการได้รับทราบเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนในด้านจัดหาปัจจัยการผลิตเครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนสิ่งของจำเป็นอื่นๆ ระหว่างเป็นสมาชิกสหกรณ์ ได้รับประโยชน์เกี่ยวกับ

เทคโนโลยีการผลิตเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดจากการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร ความรู้ทางการเกษตร ความรู้ในการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รับการส่งเสริมสวัสดิการในหมู่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินการค้า

บวรลักษณ์ ศักดิ์วิไลพร (2553, หน้า 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมด้านวัสดุ การมีส่วนร่วมด้านสังคม การมีส่วนร่วมด้านบุคคล ช่วยสร้างความสามัคคี ช่วยให้ทราบถึง ความต้องการขององค์การทั้งหมด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเฉื่อยๆ การหยุดงาน การย้ายงานของผู้ปฏิบัติ

พจนารถ วาดกลืน (2556, หน้า 19) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ (benefits) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการกิจกรรมของสถานศึกษา ทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ด้านบวก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านสวัสดิการ การยกย่องชมเชย เป็นต้น ด้านลบ ได้แก่ เมื่อการดำเนินงานมีการเกิดข้อผิดพลาดจากการบริหารงาน ทุกฝ่ายให้การยอมรับพร้อมช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในด้าน การมีหนี้สิน ด้านการแตกแยก ด้านการขัดแย้ง เป็นต้น

สุเทพ เชาวลิต (2556, หน้า 154) กล่าวว่า ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่นักวิชาการแต่ละท่านได้กล่าวไว้ นั้น สรุปประโยชน์ได้ว่า ช่วยสร้างความสามัคคี ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์การทั้งหมด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเฉื่อยชา การหยุดงาน การย้ายงานของผู้ปฏิบัติ ช่วยลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากพนักงานระดับต่ำ ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์การ ช่วยสร้างหลักประชาธิปไตยในองค์การ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ทำให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และยังเป็น การแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในการบริหารงานด้วย

Cohen & Uphoff (1980, p 219-22 อ้างถึงใน เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553, หน้า 25-29) ได้ให้ความหมายการที่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านวัตถุ ด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล แบ่งได้ 3 ชนิด คือ

1. ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (material benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภครายได้และทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

2. ผลประโยชน์ด้านสังคม (social benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจการสาธารณสุขโรค การเพิ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องปริมาณการแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3. ผลประโยชน์ด้านบุคคล (personal benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามา เป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมืองโดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจทางการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วยเพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วม หากผลที่ออกมา

ตรงกันข้ามกับความคาดหวังจะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่ กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูมีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการงาน กิจกรรมของสถานศึกษา เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับของการมีส่วนร่วมในการทำงาน วางแผน การลงมือปฏิบัติ และการรับผลตอบแทนในด้านของค่าชมเชยหรือผลประโยชน์อื่น ๆ

สรุปได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีประโยชน์คือ เป็นการส่งเสริมการทำงาน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งในเรื่อง การติดต่อสื่อสาร ส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจบุคลากรในองค์กรได้รู้สึกถึงการถูกยอมรับและเห็นคุณค่าแห่งตน และเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรรวมไปถึงเกิดการทุ่มเททำงาน เพื่อนำพาองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายและได้รับความไว้วางใจร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีม

5.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟัง และนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีกระบวนการที่องค์กรทุกแห่งต้องดำเนินการให้เป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติ คาภูษา. 2552, หน้า 24)

ถวิลวดี บุรีกุล (2550, หน้า 73) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการที่ศึปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจและสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมหลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนักรู้” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกากันเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับเอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามที่ดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดกติกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดเรื่อง การบริหารงานมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550 : 32 - 33) ผู้วิจัยพิจารณาแล้วพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังกล่าวเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

5.5.1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อย ๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่จัดเวที คุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตู บ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้อำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง ๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็นการตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้งก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่ใช่เวทีแห่งการมาพูดคุยกัน (นภาพร ทองเก่งกล้า, 2551 : 25)

ดังนั้นหากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉย ๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือเจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หากทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุก ๆ ฝ่ายพอใจ

สิริลักษณ์ แพพรหม (2550, หน้า 44) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลรู้สึกในสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว เท่ากับว่าความรู้สึกนั้นได้ส่งข้อมูลดิบเข้าสู่ประสาททั้ง 5 จากนั้นจะเกิดการตีความในข้อมูลดิบเหล่านั้นแล้วจึงเกิดการรับรู้หรือจินตภาพขึ้น ดังนั้นกระบวนการรับรู้จึงเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของการคัดเลือก การจัดระเบียบ และการตีความ ข้อมูลต่าง ๆ หรือความรู้สึกต่าง ๆ ของบุคคลบุคคลหนึ่ง

ทำนอง ภูเกิดพิมพ์ (2551, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคลแต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุค แต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

วลีรัตน์ ใจสูงเนิน (2551, หน้า 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการที่ผ่านการตีความ จากการจัดระเบียบข้อมูลต่าง ๆ หรือ การรับรู้ คือ กระบวนการจัดรวบรวมและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา หรืออาจกล่าวอย่างง่ายที่สุดว่า การรับรู้ คือการตีความของข้อมูลจากการรู้สึกหรือจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ได้สัมผัสเพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความสำคัญสำหรับผู้รับรู้ การรับรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ปัจเจกบุคคลมีความแตกต่างกัน ไม่มีบุคคลใดที่มีการรับรู้เหมือนกับบุคคลอื่นเลยทีเดียว เพราะ

เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่รับรู้ก็จะประมวลสิ่งที่ได้รับรู้นั้นขึ้นมาเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายเฉพาะตัว

นิตยา เปลื้องนุช (2551, หน้า 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้สึกและแปลความหมายหรือตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามา ผ่านการวิเคราะห์โดยอาศัยความจำ ความรู้ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข ซึ่งประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความรู้ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านรายได้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ (2554, หน้า 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ การรับรู้สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการรับรู้สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รู้จักรับรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเสนอแนะความคิดเห็นในเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์การ เพื่อการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ การประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข ในการบริหารสถานศึกษา และพร้อมรับมียอมรับการปฏิบัติข้อตกลงร่วมกัน

5.5.2 การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ

การกำหนดหรือพิจารณามอบหมายให้บุคคลรับผิดชอบกิจกรรมแต่ละส่วน เพื่อให้การตัดสินใจประสบความสำเร็จตามต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลใดจะรับผิดชอบส่วนไหน จึงทำให้เห็นชัดได้เลยว่าถ้าผู้ปฏิบัติได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางเลือกก็จะถูกนำไปปฏิบัติด้วยความเข้าใจอันถูกต้องและมีความรู้สึกรับผิดชอบมากขึ้น เพราะได้ร่วมในการเลือกทางเลือกด้วย แต่ถ้าไม่ใช่ผู้ปฏิบัติโดยตรง ผู้ที่จะมอบหมายต้องให้ข้อมูลอย่างดี และต้องสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้องด้วย เพื่อการยอมรับในผลการตัดสินใจ และเต็มใจที่จะรับผิดชอบปฏิบัติตามอย่างเต็มความสามารถ

วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์ (2550, หน้า 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารมีส่วนร่วมที่ได้เสนอมาแล้วจะเห็นได้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เป็นลักษณะการบริหารงานที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจ และมีการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

ยุทธ ศุทธรัตน์ (2552, หน้า 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมี ความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับการดำเนินกิจการและตัดสินใจ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์การ หรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้เข้ามามีส่วนร่วมและเข้าร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความคิดเห็นถูกรับฟัง และนำไปปฏิบัติเพื่อ

พัฒนา และที่สำคัญผู้มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ หรือองค์การ ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์การและหน่วยงานที่ดีที่สุด

อรุณวดี รื่นรมย์ (2553, หน้า 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเปิดโอกาสผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกเสนอแนวทางในการดำเนินงานโครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษาการเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในและนอกองค์การสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ร่วมกันตัดสินใจทั้งทางด้าน การแสดงความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติ การประสานงาน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้วางแผนไว้

5.5.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ การที่บุคลากรมีส่วนร่วมในการอภิปรายปัญหาความต้องการจัดลำดับความสำคัญของปัญหามาไปสู่การคิดริเริ่มโครงการ การเลือกทำโครงการ งาน และกิจกรรมส่วนใดบ้าง การดำเนินงานในโครงการ งาน กิจกรรมใดก่อนหลัง รวมถึงการร่วมตัดสินใจในขณะที่มีการดำเนินโครงการ งาน กิจกรรมนั้น ๆ

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550, หน้า 217-222) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นความพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาให้ถ่องแท้ แล้วนำไปประยุกต์ใช้จริงในการบริหารงานกระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 5 ประการ

1. กำหนดประเด็นปัญหา
2. สร้างทางเลือก
3. การตัดสินใจเลือกการปฏิบัติตามทางเลือก
4. การประเมินผลลัพธ์

สิริพัฒน์ ลากจิตร (2550, หน้า 49) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจ (decision making) หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกโดยทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นหนทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญและเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารหรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงานการประสานงานและการควบคุม ซึ่งการตัดสินใจได้มีการศึกษามานาน

กิตติ คาญา (2552, หน้า 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อวางแผนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน

ทิพวัล มลิแสง (2553, หน้า 5) ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเสนอร่าง ระเบียบข้อบังคับ การประชุมกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ การเสนอแผนการใช้จ่ายประจำปี การเสนอ การจัดสรรกำไรประจำปี การคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์

บวรลักษณ์ ศักดิ์วิไลพร (2553, หน้า 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติ

พจนารถ วาดกลิ่น (2556, หน้า 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนริเริ่มโครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษา อภิปราย เสนอแนะ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมโครงการ งานกิจกรรม รวมถึงในระหว่างดำเนินการโครงการ งาน กิจกรรมของสถานศึกษา

Erwin (1976, p 138 อ้างถึงใน จีรนนท์ ฮังกาสี, 2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาร่วมกัน การใช้วิทยาการที่เหมาะสมให้การสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ ร่วมอภิปรายและเลือกแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อการทำงานที่บรรลุเป้าที่วางไว้ขององค์กร

5.5.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ (implementation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ มีส่วนร่วมทั้งด้านงบประมาณ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ให้กับโครงการ การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีส่วนร่วมประสานงาน ความตั้งใจตอบสนองในเชิงบวก การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามเงื่อนไขที่กำหนด ส่งผลให้โครงการที่ได้ดำเนินการประสบความสำเร็จ รวมถึงการมีส่วนร่วมทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวร การมีส่วนร่วมทั้งแบบรายบุคคลและแบบเป็นกลุ่ม ส่งผลให้บุคลากรมีความผูกพันกับองค์กรมากขึ้น การมีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้น อาจทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน การเข้าร่วมเป็นสมาชิก การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา อีกทั้งในการมีส่วนร่วมต้องครอบคลุมถึงบุคคลทุกกลุ่ม คำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างเพศ อายุ เชื้อชาติ และศาสนา

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงค์ (2550, หน้า 40) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผล ในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง และเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันกำหนดไว้

วัลภา พรหมฤทธิ์ (2550, หน้า 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมชื่นชมในผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลาย ๆ กิจกรรม โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพก็เป็นโครงการที่ต้องอาศัยประชาชน พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความถาวรยั่งยืนเช่นเดียวกัน

ทิพวัล มลิแสง (2553, หน้า 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมทำกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ที่สหกรณ์ผลิตขึ้น ได้ประชาสัมพันธ์ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ ได้ชักชวนหรือโน้มน้าว ให้สมาชิกสหกรณ์มาร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสหกรณ์ ได้ร่วมลงทุนเป็นหุ้นหรือออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์ ได้นำผลิตภัณฑ์ที่สหกรณ์ผลิตขึ้นนำไปใช้หรือจำหน่าย

บวรลักษณ์ ศักดิ์วิไลพร (2553, หน้า 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารงาน และการขอความร่วมมือด้านบุคลากร

พจนารถ วาดกลิ่น (2556, หน้า 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนในด้านทรัพยากร งบประมาณ แรงงาน บุคลากร สถานที่ในการดำเนินงาน โครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษาและมีความผูกพันกับโครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ หมายถึง การที่สถานศึกษานั้นมีการมอบหมายหน้าที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกัน ประเมินการดำเนินงานตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลดำเนินการตามโครงการ งานกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการรายงานเผยแพร่ให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้รับรู้เพื่อนำผลไปพัฒนากระบวนการทำงาน เพื่อให้ทราบถึงผลดีผลเสีย และหาทางแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป

5.5.5 การมีส่วนร่วมรับประโยชน์และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ (benefits) คือ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งในทางบวกและทางลบ ผลประโยชน์ทางบวก ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ เช่น การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มั่นคงขึ้น ผลประโยชน์ทางด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษาการได้รับการบริการทางสังคม และสวัสดิการต่าง ๆ ผลประโยชน์ด้านส่วนบุคคล ได้แก่ การได้รับการนับถือ การได้รับการยอมรับ ได้รับอำนาจ ความมีประสิทธิภาพในตนเอง ผลประโยชน์ทางลบ ได้แก่ การมีหนี้สินเพิ่มมีความแตกแยกในสังคม ความแตกแยกในกลุ่ม ความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่ามีอำนาจ ไร้ศักดิ์ศรี ไร้ความยุติธรรม

จุฑารัตน์ ชมพันธ์ (2555, หน้า 27-128) ได้กล่าวไว้ว่า ก่อนที่ผู้ดำเนินการกระบวนการมีส่วนร่วมจะชักชวนใคร หรือหน่วยงานใดให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจใด ๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าคุณเหล่านั้นได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง และการอภิปรายอย่างมีคุณค่า โดยที่ผลของการมีส่วนร่วมของ

พวกเขาต้องมีประโยชน์ มีอิทธิพล และต้องถูกบูรณาการในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอย่างเหมาะสม แนวทางในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์การตัดสินใจ

ชั้นที่ 2 การวางแผนกระบวนการ

ชั้นที่ 3 การปฏิบัติตามแผน

สุเทพ เชาวลิต (2556, หน้า 155) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างความรู้สึที่ดีในการปฏิบัติงานและเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและต่อองค์กรได้อย่างเต็มที่ ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติ มีอยู่ 4 ระบบ คือ

1. ระบบการปรึกษาหารือ (consultive management) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการ (committee) ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการโครงการ คณะกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการดำเนินงาน หรือคณะกรรมการที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการด้วยระบบการปรึกษาหารือนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะกรรมการ ประธานโครงการ ประธานคณะกรรมการหรือกรรมการ เป็นต้น

2. ระบบกลุ่มคุณภาพ (QC circles) เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มทำงาน ซึ่งอาจจะเรียกชื่อได้หลายอย่าง เช่น กลุ่มคุณภาพ กลุ่มกิจกรรมคิวซี กลุ่มพัฒนาคุณภาพงานหรือกลุ่มคิวซี เป็นต้น ระบบกลุ่มคุณภาพนี้เหมาะสำหรับใช้กับพนักงานระดับปฏิบัติ (worker) หรือระดับหัวหน้างาน (foreman) ทั้งนี้ เพราะเป็นการฝึกฝนและเปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ระบบกลุ่มคุณภาพนี้ จะใช้ได้ผลต่อเมื่อมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคต่างๆ (QC techniques) ให้กับพนักงานการใช้สถิติพื้นฐาน (basic statistics) และการใช้กระบวนการกลุ่ม (group dynamics) ในการปฏิบัติงานที่สำคัญที่สุด คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (job satisfaction) ของพนักงานส่วนใหญ่ต้องอยู่ในเกณฑ์สูงจึงจะสามารถนำระบบกลุ่มคุณภาพนี้มาใช้ให้เกิดผลในการปฏิบัติงานได้

3. ระบบข้อเสนอแนะ (suggestion System) ระบบข้อเสนอแนะนี้มีความแตกต่างจากข้อเสนอแนะที่พบเห็นทั่ว ๆ ไป ที่มีลักษณะเป็นกล่อง หรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น แต่ระบบข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ได้ผลมากในทางปฏิบัติ โดยวิธีการนี้หลายองค์การจะจัดให้มีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะเพื่อให้พนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้กรอกตามแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร สาเหตุของปัญหามาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นดีกว่าเดิมอย่างไร เป็นต้น สำหรับแบบฟอร์มต่าง ๆ นี้มีกำหนดแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของแต่ละองค์การ แต่โดยหลักปฏิบัติเดียวกัน คือ แต่ละองค์การจะมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่างๆ ว่าความคิดที่เสนอมานั้นเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด ความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติมีมากน้อยเพียงใด และสมควรทดลองดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่

คณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะนี้จะได้รับการแต่งตั้งจากองค์การให้เป็นผู้ทำหน้าที่ประเมิน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ หากข้อเสนอแนะใดมีการนำไปปฏิบัติ ทางองค์การก็จะให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้เสนอความคิดซึ่งอาจเป็นรูปของเงินพิเศษ หรือผลตอบแทนอื่น ๆ ที่องค์การได้กำหนดขึ้น ระบบข้อเสนอแนะนี้เหมาะสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ซึ่งสามารถเสนอความคิดคนเดียว หรือมากกว่าก็ได้ระบบข้อเสนอแนะนี้จะได้ผลก็ต่อเมื่อรางวัลตอบแทนแก่ผู้เสนอความคิด

3.1 นโยบาย เป้าหมายขององค์การจะต้องชัดเจน

3.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติจะต้องอยู่ในระดับสูง

3.3 การกำหนดผลตอบแทนที่จะให้แก่ผู้เสนอความคิดจะต้องสร้างความรู้สึกร่วมกันพอและคุ้มค่ากับการเสนอความคิด

3.4 ระบบและขั้นตอนการพิจารณาความคิดที่ผู้ปฏิบัติงานเสนอขึ้นมาจะต้องรวดเร็วและมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่แน่นอนชัดเจน ตลอดจนการแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสนอความคิดได้ทราบอย่างรวดเร็วพร้อมเหตุผลของการพิจารณาของคณะกรรมการ

3.5 การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการใช้แบบฟอร์ม ข้อเสนอแนะ อาจจะต้องให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้รับรู้ทั่วถึงก่อนการนำระบบข้อเสนอแนะมาใช้จริงจั้ง ระบบข้อเสนอแนะนี้แม้ว่าจะช่วยให้ผู้บริหารได้ความคิดที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน หรือการปรับปรุงงานก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของระบบข้อเสนอแนะก็คือ การเขียน เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานบางคนไม่สามารถใช้ภาษาเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจได้เลย วิธีการแก้ไขที่ดี คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เสนอความคิดมานั่งคุยตัวต่อตัวหรือจะบันทึกเสียงอธิบายความคิดใส่ตลับเทปเสียงส่งมาแทนการเขียนก็ได้

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ (employee ownership plans) การที่องค์การต้องการให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุนซื้อหุ้นหรือจ่ายโบนัส ส่วนหนึ่งเป็นทุนเรือนหุ้นในแต่ละปี ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการและมีความรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

Cohen & Uphoff (1980, p 219-22 อ้างถึงใน เมตต์ เมตตการณัจิต, 2553, หน้า 25-29) ได้ให้กล่าวว่า การที่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านวัตถุ ด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคลแบ่งได้ 3 ชนิด คือ

1. ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (material benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของ บุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภครายได้และทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

2. ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจการสาธารณสุข การเพิ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องปริมาณการแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3. ผลประโยชน์ด้านบุคคล (personal benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมืองโดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจทางการเมืองและความรู้สึกกว่าตนเองทำงานมีประสิทธิผล การมีส่วนร่วมใน

ผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วย เพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วม หากผลที่ออกมาตรงกันข้ามกับความคาดหวังจะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

อรทัย ก๊กผล (2552, หน้า 13) ให้ความหมายว่า การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น

พจนารถ วาดกลืน (2556, หน้า 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษา ทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ด้านบวก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านสวัสดิการ การยกย่องชมเชย เป็นต้น ด้านลบ ได้แก่ เมื่อการดำเนินงานมีการเกิดข้อผิดพลาดจากการบริหารงานทุกฝ่ายให้การยอมรับพร้อมช่วยกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในด้านการมีหนี้สิน ด้านการแตกแยก ด้านการขัดแย้งระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนที่ใช้ในการบริหารงานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ได้แก่ การประชุมหารือ การจัดกลุ่มการดำเนินงาน การดำเนินการของกลุ่ม และการประเมินผลเพื่อหาข้อเสนอแนะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูมีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการ งานกิจกรรม ตามนโยบายของสถานศึกษา เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับของการมีส่วนร่วมในการทำงาน วางแผน การลงมือปฏิบัติและการรับผลตอบแทนในด้านของค่าชมเชยหรือผลประโยชน์อื่น ๆ

ดังนั้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คือ การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน จึงก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันผูกพันผูกมัดและตกลงใจร่วมกัน ในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์พร้อมร่วมกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

6. โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

**โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียนของนักเรียน
โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม
โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก
ปีการศึกษา 2563**

โครงการ	โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก
สนองกลยุทธ์ สพฐ. ที่ 3	ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและลดความเหลื่อมล้ำผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
สนองกลยุทธ์ สพป.เพชรบุรี เขต 2	
กลยุทธ์ที่ 2	พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
กลยุทธ์ที่ 6	เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
สนองกลยุทธ์โรงเรียน ที่ 1	พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ
สอดคล้องกับ	☒ ค่านิยม ๑๒ ประการ ☒ การเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน
ลักษณะของโครงการ/กิจกรรม	☐ ใหม่ ☒ ต่อเนื่อง
ผู้รับผิดชอบ	นางจรรยา ศรีอำพรณ
ระยะเวลาดำเนินการ	ตลอดปีการศึกษา 2563

หลักการและเหตุผล

ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านของการอ่าน และการเขียน เพื่อให้อ่านได้เขียนได้ และอ่านคล่องเขียนคล่องในทุกระดับชั้น ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านการอ่านและการเขียนระดับชาติของโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ในปีที่ผ่านมา เป็นที่น่าพอใจของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ยังคงได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องเรียนคุณภาพ ห้องเรียนแห่งความสุข โดยเมื่อเทียบกับระดับจังหวัดและระดับประเทศ พบว่า ในปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้ข้อสอบกลางของสถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในภาพรวมของระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 ส่วนใหญ่ มีผลการประเมินการอ่านภาษาไทย อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 75.88) และ ด้านการเขียนภาษาไทยของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 79.49) (โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก, 2561 หน้า 38-41)

สำหรับในปีการศึกษา 2562 ที่ผ่านมานั้น ผลการประเมินด้านการอ่าน และการเขียน ภาษาไทยของนักเรียน ในภาพรวมของโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า ส่วนใหญ่ มีผลการประเมินการอ่านภาษาไทย อยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 94.20) และด้านการเขียน ภาษาไทยของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมของด้านการเขียนภาษาไทยของนักเรียน ส่วนใหญ่ มีผลการ ประเมินอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 94.64) แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนมีผลการประเมินอยู่ในระดับ ปรับปรุง (โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก, 2562 หน้า 39-41)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การอ่าน และการเขียนภาษาไทยของนักเรียน มีการ พัฒนาเป็นที่น่าพอใจ และเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนบ้าน ท่าไม้รวก จึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียน โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาด้ว การอ่าน การเขียนภาษาไทยเป็นพื้นฐานในลำดับแรกๆ เนื่องจากการอ่านและการเขียนภาษาไทยเป็น พื้นฐานของนักเรียนที่จะทำให้การเรียนการสอนด้านอื่นๆ เกิดผลสัมฤทธิ์สูงยิ่งขึ้น การอ่าน การเขียน ของภาษาไทย ที่มาจากความเข้าใจในหลักของภาษา ไม่ว่าจะเป็นการแจกลูกสะกดคำ การประสมคำ ที่ถูกต้องจะนำมาซึ่งการอ่านการเขียนที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ทางภาษา โรงเรียนบ้านท่าไม้รวกจึงได้ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการอ่าน และการเขียนภาษาไทยของนักเรียนในทุกระดับชั้น เพื่อเป็นพื้นฐาน ที่มั่นคงในกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ ต่อไป ประกอบกับในปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก มีการ เปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร สืบเนื่องจากการย้าย และการเกษียณอายุราชการ ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย ส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดชั้นเรียนของนักเรียน เป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้โรงเรียนบ้านท่าไม้รวกได้สร้างรูปแบบกระบวนการที่เป็น การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียน ให้มีค่าพัฒนาสูงขึ้นทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนในทุกๆ ปีการศึกษา

การสร้างกระบวนการที่น่าสนใจผ่านการถ่ายทอดของครูผู้สอน ประสานกับการมีส่วนร่วมไป ینگทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชน เพื่อร่วมกันส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาการทางด้านการอ่าน และการเขียนภาษาไทย โดยบูรณาการร่วมกันกับการพัฒนา ทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม สติปัญญา และให้ก้าวทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับ วิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ เป็นการพัฒนาศึกษาของชาติตาม แนวทางปฏิรูปการศึกษาโดยตรง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียนของ นักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านท่าไม้รวกขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นด้ว การพัฒนาคุณภาพการศึกษา “ห้องเรียนคุณภาพ ห้องเรียนแห่งความสุข” โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนด้านการอ่าน การเขียนภาษาไทยของนักเรียน ให้มีค่าพัฒนาสูงขึ้นทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง และ ยั่งยืน เพื่อเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ ต่อไป ตลอดจนเพื่อสนองต่อนโยบาย

ของหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และในระดับส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียน ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ให้สูงขึ้น
2. เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก มีความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากพัฒนาคุณภาพ การศึกษามาปรับปรุงและพัฒนาการอ่าน และการเขียน
3. เพื่อนำผลการประเมินในระดับโรงเรียนบ้านท่าไม้รวกมาเทียบเคียงกับการประเมินผลใน ระดับชาติ
4. กิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. นักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2563 ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100
2. นักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2563 ที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ของนักเรียนทุกคนในปีการศึกษา 2563 สูงขึ้นจากปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 90 ขึ้นไป
3. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 และผู้เกี่ยวข้องทุกคน (ร้อยละ 100) มีส่วน ร่วมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน

เชิงคุณภาพ

1. ร้อยละ 90 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบุรี เขต 2 ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของ นักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนภาษาไทย อยู่ในระดับพอใช้ขึ้นไป
2. ร้อยละ 90 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และ การเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ภาษาไทย จากผลการทดสอบระดับชาติ ในทุกระดับชั้น สูงขึ้นตามเป้าหมายของโครงการ ร้อยละ 3 ขึ้นไป

3. ร้อยละ 100 ของผู้เกี่ยวข้องทุกคน มีส่วนร่วมในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน ได้อย่างมีคุณภาพ

4. ร้อยละ 80 ขึ้นไปของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียน ของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก

กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดทำโครงการและขออนุมัติโครงการ
2. แต่งตั้งและประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน
3. ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. จัดกิจกรรมโครงการ “โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม”
5. ประเมินผลเพื่อสรุปและรายงานผลการดำเนินกิจกรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินกิจกรรม

รายละเอียดของกิจกรรม งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรม	งบประมาณ	ระยะเวลาดำเนินการ
1. จัดทำโครงการและขออนุมัติโครงการ	-	เมษายน 2563
2. แต่งตั้งประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน	-	พฤษภาคม 2563
3. ติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	-	พฤษภาคม 2563
4. จัดกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” 4.1 คัดกรองนักเรียน 4.2 จัดทำห้องเรียนรักษารักษ์ไทยที่เน้นด้านการอ่าน และการเขียนของนักเรียน โดยใช้วิทยากรท้องถิ่น จัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น 4.3 จัดทำห้องเรียนคุณภาพ ห้องเรียนสื่อสร้างสุข โดยการสร้างสื่อ นวัตกรรมด้านการอ่าน และการเขียนของนักเรียน 4.4 จัดกิจกรรมตัวโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” ทุก ระดับชั้น เพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา 4.5 สอนเสริมเด็กเก่งเพื่อเพิ่มศักยภาพ และสอนซ่อมเสริมเด็กอ่อนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” ทุก ระดับชั้น 4.6 ส่งเสริมการอ่านเขียนคำพื้นฐานภาษาไทย วันละ 10 คำ หน้าเสาธง โดยให้ผู้ปกครองมีบทบาทเป็นผู้กำกับดูแล ตรวจสอบความถูกต้องของนักเรียน มีการทำงาน ช่วงเวลาที่อยู่บ้าน 4.7 ศึกษาดูงานโดยคณะครู ผู้บริหาร คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จาก สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน 4.8 การจัดสอบเตรียมความพร้อม	5,800	ตลอดปีการศึกษา 2563
5. ประเมินผลการดำเนินงานโครงการเพื่อสรุปและรายงาน ผลการดำเนินงานโครงการ - จัดทำรูปเล่ม	200	มีนาคม 2564
รวม	6,000	

ระดับความสำเร็จ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการประเมิน	เครื่องมือ
1) ร้อยละ 90 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้นตามเป้าหมายของโครงการ ร้อยละ 3 ขึ้นไป	ประเมินผล	แบบประเมินผล
2) ร้อยละ 90 ของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนบ้านท่าไม้รวก ได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ“ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม” ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการอ่าน และการเขียนร่วมกัน	การสังเกต	แบบสังเกต

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน สูงขึ้น
2. โรงเรียนบ้านท่าไม้รวกมีกระบวนการพัฒนาการอ่าน และการเขียนของนักเรียนทุกระดับชั้น อย่างเป็นรูปธรรม และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

พิจาริน เมืองตาแก้ว และประจบ ขวัญมัน. (2562, บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอโกสุมพินคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอโกสุมพินคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาโครงการการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอโกสุมพินคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต1 โดยใช้กรอบแนวคิดตามรูปแบบการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ประชากรที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 20 คน นักเรียน จำนวน 105 คน รวม 130 คน และผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 2) แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า

1. ประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ตของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอโกสุมพินครสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนสาระหลัก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านด้านผู้บริหารและด้านงบประมาณ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านครูผู้สอน ด้านวัสดุ อุปกรณ์และด้านสถานที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโอเน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในอำเภอโกสุมพินคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนสาระหลักในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านการติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม และด้านการแก้ไขปรับปรุงโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินด้านการวางแผนการดำเนินงาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน

มณีรัตน์ อินทร์คง (2557, หน้า 245) ได้ทำการประเมินโครงการกระบวนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนและการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการตลอดจนการดำเนินงานโครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษาในภาพรวมทั้งจังหวัด พบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก คือ เป็นโครงการที่ปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนมีนิสัยรัก การอ่านเป็นโครงการที่เตรียมความพร้อมเพื่อนำญาติไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในอนาคตก่อให้เกิด องค์ความรู้ใหม่แก่ชุมชน ทำให้ประชาชนและเยาวชนได้เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครื่อง คอมพิวเตอร์ รวมทั้งช่วยยกระดับความเป็นอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนการสำรวจความพึงพอใจต่อผลการดำเนินโครงการในภาพรวมทั้งจังหวัด พบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ใน 8 ด้าน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็น มีการประชาสัมพันธ์ รายงานผล ตรวจสอบโครงการ ดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นโครงการที่แก้ปัญหาและช่วยให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในโครงการฯ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำยุทธศาสตร์ในการสร้างศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ชุมชนต่างๆ ให้ครอบคลุม ไปทั่วประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ควรจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากนักวิชาการ เพื่อแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดในโครงการให้ เป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และควรขยายโครงการออกไปยังชุมชนอื่นๆ ให้ครอบคลุมไป ทั้งจังหวัดภูเก็ต เพื่อเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนโดยขอการสนับสนุน

งบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดภูเก็ต ควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาห้องสมุดทั้ง 4 แห่งของโครงการ ให้เป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อนำไปใช้ในอนาคต

โสภา แซ่ลี (2558, หน้า 71-81) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม โดยภาพรวมมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 4) ผลการ ประเมินด้านผลผลิต พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และ 5) การหาแบบปฏิบัติที่ดี ของโครงการคืนครูให้นักเรียน (ครูธุรการ) ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านบริบทของโรงเรียน บุคลากรของ โรงเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีความตระหนักในความสำเร็จ ของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการอย่างพอเพียง ด้าน กระบวนการ พบว่า การปฏิบัติตามกิจกรรมตามโครงการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เป็นระยะตลอดการดำเนินกิจกรรม และด้านผลผลิตนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนดีขึ้น

กำจิต สุตโต (2553, หน้า 76-77) ได้ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน สังกัดเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านบริบท โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก การกำหนดบทบาทวัตถุประสงค์มีความเป็นไปได้อย่างจริงตามแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาล ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โรงเรียนที่ห้องพยาบาลและเวชภัณฑ์ดูแลการเจ็บป่วยเบื้องต้นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการกำหนดนโยบายและการวางแผนจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ด้านกระบวนการ ประชุมวางแผน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ การแต่งตั้งกรรมการและการรายงานผลการประเมินโครงการทันตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านผลผลิต โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย และรองมาอยู่ในระดับมาก การเผยแพร่ข่าวสารและการควบคุมโรคที่มาตามฤดูได้อย่างทันทั่วถึง

ขวัญณา อุณหกานต์ (2553, หน้า 83-85) ได้ประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและของโรงเรียนสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน มีความชัดเจนเห็นความสัมพันธ์ของโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการ บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีจำนวนเพียงพอ กิจกรรมมีความเหมาะสม มีการประสานงานร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากด้านกระบวนการพบว่า โรงเรียนดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้มีการวางแผนการดำเนินงานชัดเจน บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานครบทุกกิจกรรมและเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน ผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต

ประกอบด้วยการประเมิน 2 ด้านดังนี้ 1) ด้านผลการดำเนินงาน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ด้านผลกระทบ พบว่านักเรียนมีการพัฒนาด้านพฤติกรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพิ่มมากขึ้น และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ การประเมินโครงการที่ใช้รูปแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่สามารถประเมินได้ทั้งระบบ คือ ประเมินตั้งแต่สภาพแวดล้อมเป็นการประเมินเนื้อหาโครงการอันนำไปสู่เป้าหมายของโครงการ ประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นการประเมินเพื่อค้นหาความเหมาะสมที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือขณะดำเนินการจะประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด จึงกล่าวได้ว่า CIPP Model เป็นการประเมินอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับผลสัมฤทธิ์

จักรพันธ์ หลงสุข และ สิรินาถ จงกลกลาง (2561, หน้า 159–160) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการอ่าน ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่าน และแนวทางในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนักเรียน 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการอ่านของนักเรียน จำแนกตามเพศและผลการเรียน 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียน และ 4) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการอ่าน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือศึกษาพฤติกรรมการอ่าน และปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่าน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จำนวน 364 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที(t-test) และทดสอบ ความแปรปรวน (One Way ANOVA)และแนวทางในการส่งเสริมการอ่านของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X=2.95$, $S.D.=0.68$) พฤติกรรมการอ่านของนักเรียน จำแนกตามเพศและผลการเรียน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ.05 ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียน ด้านครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางและแนวทางในการส่งเสริมคือโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดให้มีการแข่งขันเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากอ่าน ต้องจัดห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่เอื้อ ต่อการอ่าน สะดวกต่อการใช้บริการ น่าสนใจ มีคอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไว้อำนวยความสะดวก ในการค้นหาข้อมูล และจัดหาหนังสือใหม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

ชนิดา ยอดสาลี และกาญจนา บุญสง (2559, หน้า 56) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียน 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านนักเรียน และปัจจัยด้านผู้บริหาร ตามลำดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามลำดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ได้แก่ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านนักเรียนและปัจจัยด้านผู้บริหาร มีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 48.30

พนิดา วราสุนันท์, อัจศรา ประเสริฐสิน และสร้อยญา จันทร์ชูสกุล (2558, หน้า 108) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นการนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ 2) ประเมินความต้องการจำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประชากรคือ ครูในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 46,577 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 408 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและดัชนี PNI modified ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุด คือ ผู้เรียนในโรงเรียนนำผลการสอบ O-NET มาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตนเอง รองลงมา คือ ผู้สอนเขียนแผนการสอน โดยพิจารณาจากผลการสอบเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และผู้เรียนในโรงเรียนนำการสอบ O-NET มาใช้ในการวางแผนเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ตามลำดับ

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความต้องการจำเป็นที่สูงที่สุด คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยด้านผู้บริหารและปัจจัยด้านบริหารจัดการของโรงเรียน และปัจจัยด้านนโยบายทางศึกษาของประเทศตามลำดับ

ชุตินา พงษ์เกษ (2558, หน้า 34) ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านบริบท ด้านผลผลิตโครงการ และด้านกระบวนการ ตามลำดับ เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมิน พบว่า ภาพรวม และรายด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ วัตถุประสงค์ของโครงการ ความต้องการจำเป็นของโครงการและความเป็นไปได้ของโครงการ ตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการคือ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ประเด็นความต้องการจำเป็นของโครงการนักเรียนมี

ปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และประเด็นความเป็นไปได้ของโครงการ คือ โรงเรียนกำกับติดตามโครงการได้และผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการประสานงานสัมพันธ์เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในโรงเรียน ที่บ้านและในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือนักเรียนมีสุขภาพจิตใจไม่สมบูรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายชัดเจนในการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความพอเพียงของทรัพยากรต่างๆ ความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือในประเด็นความพอเพียงในด้านต่างๆ คือ มีสถานที่จัดเก็บข้อมูลเอกสาร และเครื่องมือในการดำเนินการโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประเด็นความพร้อมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ปกครองร่วมมือกับโรงเรียนในการส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีในบทบาทหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนและงบอุดหนุนโครงการเพียงพอ ด้านกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือกิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ ช่วงเวลาดำเนินตามโครงการตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นกิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ คือ ครูที่ปรึกษาให้คำปรึกษานักเรียน ด้านการคบเพื่อน และประเด็นช่วงเวลาดำเนินงานตามโครงการ คือมีเวลาเพียงพอในการดำเนินงานตามโครงการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ คือ ครูที่ปรึกษาให้เวลากับนักเรียนเพื่อปรึกษาปัญหาต่างๆ และการประเมินผลโครงการตามที่กำหนดด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคณะกรรมการ นักเรียนซึ่งตรงกัน คือ นักเรียนเคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติ และผู้ใหญ่ แต่ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการนักเรียน คือนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและมีความสุข ในการเรียนและนักเรียนมีสุขภาพกายที่ดี และคณะกรรมการนักเรียน คือนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกสาระการเรียนรู้

สุรชัย ไวยวรรณจิตร (2558, หน้า 179) ศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 : กรณีศึกษาโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่จะเอื้อต่อการสอบ O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ และเพื่อหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ให้ทัดเทียมกับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ผลจากการวิจัยพบว่า สาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน O-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยปัจจัยในหลายๆ ด้าน กล่าวคือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนขาดทักษะและความเข้าใจในการจัดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ 2) ครูผู้สอนไม่มีความชำนาญเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ 3) ขาดครูแนะแนวที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่ต้องการในการสอบคัดเลือกและการทดสอบวัดความสามารถของนักเรียนเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง 4) หลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ และไม่สอดคล้องกับหลักสูตรเนื้อหาของการออกสอบของการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 5) ขาดสื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตลอดจนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนที่มองในแง่ของบรรยากาศเชิงพื้นที่บนทอนความรู้ และตระหนักในการจัดการเรียนรู้อย่างที่ควรจะเป็น 6) นักเรียนขาดแรงจูงใจในเป้าหมายของการ

เรียนและการทดสอบ 7) ผู้ปกครองขาดความตระหนักและส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน
8) ขีดความจำกัดของนักเรียนในโอกาสที่จะได้รับจากส่วนกลางในโครงการเสริมสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนในพื้นที่

ปนัดดา หัสปราบ (2557, หน้า 70) โครงการวิจัยเรื่อง การนำผลการประเมินคุณภาพนักเรียนระดับชาติไปใช้ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เรื่อง สถานศึกษาที่มีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนดีเด่น ปีการศึกษา 2552 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้านการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และระยะที่ 2 เป็นการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลทดสอบทางการศึกษาระดับดี กระจายตามภาคภูมิศาสตร์ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลทดสอบทางการศึกษาระดับดี กระจาย ตามภาคภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสู่การปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จด้านความตระหนักและการเห็นความสำคัญของการทดสอบทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดส่วนด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับการทดสอบทางการศึกษาจะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ศุพงษ์ จันทรัมย์ และวัลลภา อารีรัตน์ (2557, หน้า 124) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานพัฒนางานวิชาการ ในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 2) พัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 1) สภาพการดำเนินพบว่า เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวนครูเฉลี่ย 9 คน นักเรียนเฉลี่ย 129 คน ห้องเรียนเฉลี่ย 9 ห้อง และอัตราส่วนต่อครูต่อนักเรียน 1:14 มีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองคิดเป็นร้อยละ 64.71% และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (O-Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อันดับแรกคืออังกฤษ (13.34%) ภาษาไทย (27.58%) และคณิตศาสตร์ (29.79%) และ 2) ปัญหาการดำเนินงานพัฒนางานวิจัยการพบว่า มีครูไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงวิชาเอก ไม่ถนัดสอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ขาดความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับ (1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (3) การนิเทศการศึกษา (4) การประกันคุณภาพภายใน และ (5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ธัญญา เฉลิมวรบุตร (2553, หน้า 106) เรื่อง กระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษา : พหุกรณี ระบุว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การวางแผนร่วมกัน การกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริการเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย

เอี่ยมพร หลินเจริญ และคณะ (2552, หน้า 28) เรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้คะแนนการทดสอบ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำ ระบุว่า คุณภาพการสอนมีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนที่มีคุณภาพแตกต่างกันมา นอกจากนี้จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนแตกต่างกันแล้วยังส่งผลต่อ แรงจูงใจในการเรียนและความมั่นใจในความสามารถในการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผลจาก การสอนที่มีคุณภาพ ย่อมทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

สรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ เป็นปัจจัย และกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีการวางแผนร่วมกัน การกำหนดวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ณัฐนันท์ พรหมณีสังข์ (2550, หน้า 17-186) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าด้านชีวสังคมและปัจจัยด้านสถานการณ์ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรแฝงภายนอกปัจจัยด้านทักษะการบริหารแบบมีส่วนร่วมและปัจจัยด้านภาวะผู้นำถือว่าเป็นปัจจัยแฝงภายในทั้ง 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเบื้องต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิริยธ แสงสิริพัฒน์ (2550, หน้า 81-87) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์การเรียนนอกโรงเรียนจังหวัด ผลการวิจัยพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารนั้นผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญในการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรมที่ดีงาม และการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้วยการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนความรู้ ร่วมตัดสินใจ มีการไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสร้างขวัญและกำลังใจและให้อิสระในการตัดสินใจร่วมกัน ส่วนด้านประสิทธิผล คือ การรักษาแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรและระบบการจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเน้นผลักดันนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิผล เช่น การระดมความคิด การวางแผน ตัดสินใจ

ณัฐพงษ์ กิติทรัพย์กาญจนา (2551, หน้า 60-61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารทั่วไป ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ด้านการบริหารส่วนบุคคล มีความตระหนักในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบสูง มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ คณะกรรมการสถานศึกษาไม่มีหน้าที่ในเรื่องนี้ ซึ่งหากไม่เพียงพอต้องจัดหาเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อ

ความต้องการ ซึ่งอาจต้องหางบประมาณเพื่อจัดจ้างเพิ่มเติม ส่วนด้านวิชาการเป็นด้านที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ หรือเป้าหมายในการจัดการศึกษาว่าควรอยู่ตรงจุดไหน ร่วมวางแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา

ชิตชนก รอดเงิน (2553, หน้า 66-70) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการวางแผนกำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาบรรจุแต่งตั้งและด้านการออกจากราชการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านความพึงพอใจและด้านการพัฒนา และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคลส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานสถานศึกษา ในด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

ทินกร ประเสริฐหล้า (2553, หน้า 162-166) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของทุกฝ่าย ในการจัดการศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาและให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของตนเองมากขึ้น ส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการบริหาร โดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ก่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรมอันดีงามอันจะนำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละฝ่าย ทั้งแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานส่วนหนึ่ง อาจมาจากการให้ความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรในหน่วยงาน โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หาวิธีการจูงใจให้ครูเกิดความพึงพอใจ คำนึงถึงความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้วหาวิธีการจูงใจ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา การทำให้เกิดความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนและที่สำคัญผู้บริหารจะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บริหารมืออาชีพอย่างแท้จริง

สรุปข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรมที่ดีงาม และการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้วยการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนความรู้ ร่วมตัดสินใจ มีการไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสร้างขวัญและกำลังใจและให้อิสระในการตัดสินใจร่วมกัน ส่วนด้านประสิทธิผล คือ การรักษาแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรและระบบการจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเน้นผลักดันนโยบายสู่ผู้ปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิผล เช่น การระดมความคิด การวางแผน ตัดสินใจ และการสร้างเครือข่าย

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โฮเวล และมาร์ติน (Howell & Martin, 1998, pp 433-441) ได้ประเมินโครงการรูปแบบของการบริการสุขภาพในโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบความจำเป็นระหว่างนโยบายของรัฐ เวอร์จิเนียกับนโยบายอื่นๆ ของผู้บริหารสุขภาพในโรงเรียน ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบอาชีพนี้และเครื่องมือในโรงเรียนของท้องถิ่นโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์สุศึกษาจากโรงเรียน 74 แห่ง ในรัฐเวอร์จิเนีย นำข้อมูลมาคำนวณหาค่าร้อยละ พบว่า ลักษณะสำคัญและโครงสร้างของความเข้าใจ โครงการบริการสุขภาพในโรงเรียน ควรได้เรียนเกี่ยวกับการบริหารสุขภาพในโรงเรียน ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการสุขภาพแก่ครู ผู้บริหารโรงเรียน พยาบาลประจำโรงเรียน แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

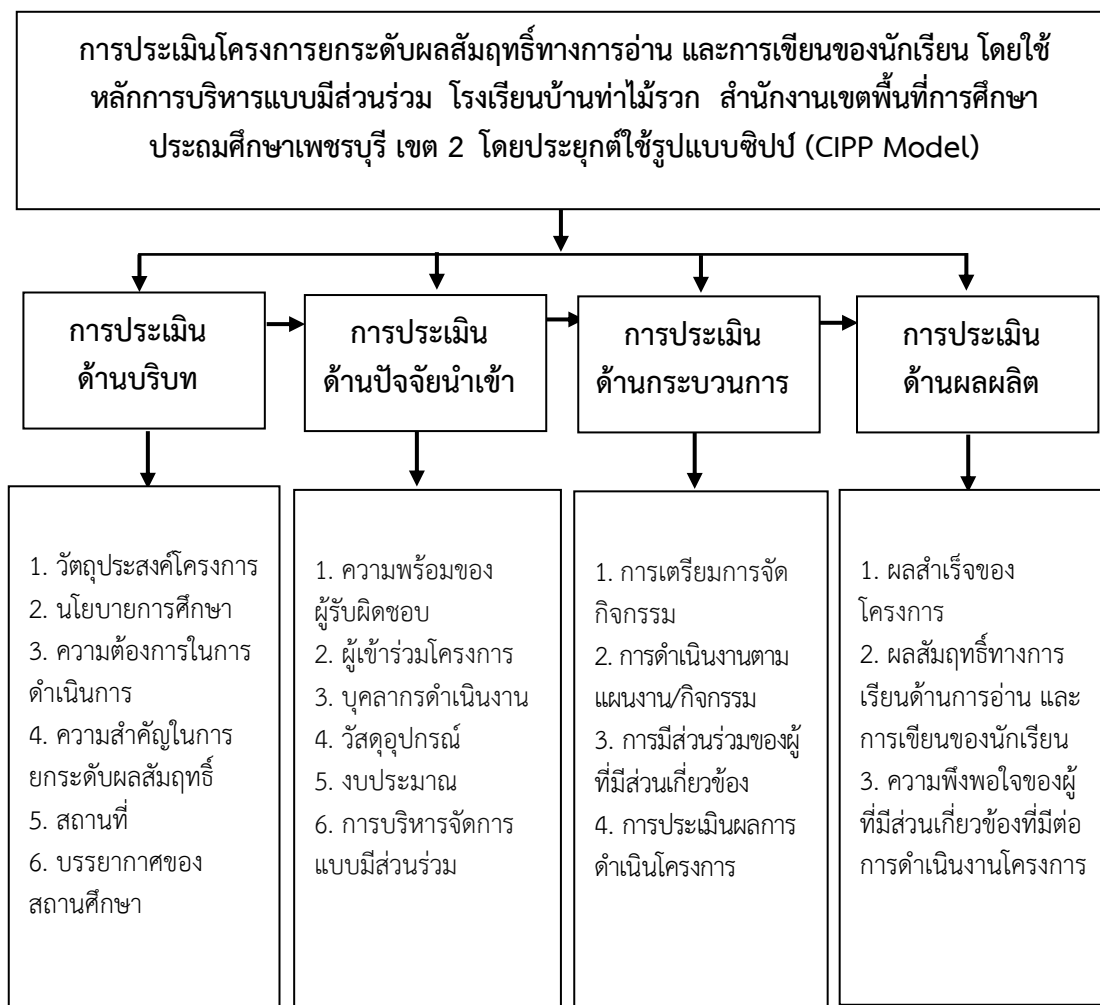
เวิร์นเทน และแซนเดอร์ (Worthen, & Sanders, 1987) ได้ประเมินโครงการโปรแกรมการฝึกอบรมและการฝึกงาน (หลักสูตร) ของวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและคลินิกในโรงพยาบาลจาก การสำรวจนักเรียนของมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ทำการสำรวจนักเรียนทั้งหมด 185 คนจากโปรแกรมการฝึกอบรมและการฝึกงานโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการประเมินโปรแกรมการฝึกอบรมและการฝึกงานเท่ากับ 3.32%, 2.98%, 3.38% และ 3.29% ตามลำดับ สำหรับการฝึกอบรมในชั้นเรียนภาคทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมภาคปฏิบัติหลักสูตรทักษะการสื่อสารทางจิตใจและการปฏิบัติ อัตราความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณภาพหลักสูตรการฝึกอบรม และการฝึกงานอยู่ที่ 50.2% สรุปว่าหน่วยงานด้านการศึกษาที่มีความพยายามที่จำเป็นในการใช้โปรแกรมเหล่านี้และใช้ทรัพยากรที่มีศักยภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และบรรลุคุณภาพการศึกษา

ดาเวียร์ (Davies's, 2002) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการและคาดคะเนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยอัลเบิร์ต แคนาดา พบว่า ครูควรเพิ่มความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ให้แก่นักศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมครูให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีของนักศึกษาในด้านต่างๆ มีผลในทางบวก เช่น นักศึกษาแต่ละคนมีประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับที่แตกต่างกันจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมีพอเพียง นักศึกษามีเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนเองที่บ้าน

อาซาร์ (Fadly Azhar, 2015) ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ประเมินโดยอาจารย์ 127 คน (สุ่มแบบเจาะจง) คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ และ อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน ในเมืองเปกัันบารู ประเทศ อินโดนีเซีย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ในด้าน Input อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านกระบวนการประเมินจากลักษณะการแสดงออก เพิ่มสะสมผลงาน เกณฑ์การให้คะแนน ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นเป็นตารางข้อมูล การวิเคราะห์ด้านผลผลิต ในระดับปานกลาง

8. กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินโครงการ

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการเขียนของนักเรียน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนบ้านท่าไม้รวก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบซีปป (CIPP Model) ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบซีปป (CIPP Model)